

REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XXIII. ÉVFOLYAM 6. SZÁM

Ára: 300 Ft

2016. DECEMBER

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszavásárlás, megváltás, önmegváltás. A szó az 1745-ös jászkun redempcióra utal, amikor a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszavásárolták régi kiváltságjogaikat. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

*Minden kedves olvasónak békés karácsonyi ünnepeket
és boldog új esztendőt kíván a szerkesztőség.*

A Jászsági Hagyományörző Egylet tagjai betlehemezni indulnak, 2015

Fotó: Bugyi Gábor

TARTALOM

Jászdózsa rejtélyei	2-4. oldal
Tanulmányúton Alániában	4-5. oldal
Búcsú a Jászkun Kerülettől	
140 éve alakult meg	
Jász-Nagykun-Szolnok vármegye	6-8. oldal
Mesélő földrajzi nevek	8. oldal
Oszét népmesék – 7. rész	9. oldal
JÁSZ-KUN ARCKÉPCSARNOK	
Körmendi Lajos, a Nagykunság költője	10-13. oldal
EMLÉKEINK SUBLÓTJÁBÓL	
valki Zytás István magyar királyi főhadnagy visszaemlékezései az 1929 és 1937 közötti	
jászberényi szolgálati éveire – 2. rész	14-15. oldal
50 éves lenne Simon Imre (1966-1993)	15. oldal
1956 emlékezete Jászberényben	16-17. oldal

JÁSZ-KUN KÖZÉLETI ARCKÉPEK	
A megtalált és felvállalt küldetés	
Jászfényszaruért, avagy Tóth Tibor és	
a családi örökség felelőssége	18-24. oldal
Kunmadaras 725 éves	24-25. oldal
Verselő Jászok	25. oldal
Tájháznézőben	26. oldal
Percz László emeritus jászkapitány köszöntése	27. oldal
Dr. Fekete Lajos turkológusra emlékeztek	
Jászberényben	28. oldal
Jászsági színjátások sikere Adácson	29. oldal
Fehérasztal mellett, Koha Csaba emlékét idézve	30-31. oldal
Kitüntetés hagyományörzésért	31. oldal
Varga András elismerése	31. oldal
Jász- és kunkapitányok tanácskozása Kisújszálláson ..	32. oldal

Jászdózsa rejtélei

AMIT TUDUNK VAGY SEJTÜNK

Az eredetileg Dósa (Dausa, Dousa) helynév, amíg egy tudálékos hivatalnok Dózsára nem változtatta, a régi magyar Dávid névből alakult rövidüléssel és a becéző funkciójú –sa képző hozzáadásával. Nem egyedülként a Jászságban, hiszen hasonlóképpen keletkezett az Ágó (Jászágó) az Ágostonból és Jákó (Jászájáhalma) a Jakabból.

Amíg Tóth Péter 2008-ban megjelent írásában (Redemptio 2008/2, 2-3.) be nem bizonyította, hogy véleményük téves, a kutatók elsősorban Fodor Ferenc hatására úgy vélték, hogy a településre vonatkozó első fennmaradt írásos adat 1433-ban keletkezett. A kutatók Fejér György Codex diplomaticusa VIII/3. kötetének 5. oldalára hivatkoztak, ahol a szerző a jászokról értekezett, s az 1433. évvel kapcsolatban Dósa nevét is említette. Tóth éles szemmel vette észre, hogy abban az oklevélben, amelyre Fejér hivatkozott, csak Kompolt négyszállási és Lukács fényzarusi kapitányok nevét említették, Dósa azonban semmilyen formában sem. Így ezt az értesülést törölnünk kellett a településre vonatkozó adatok sorából. A fennmaradó írásos adatok alapján egy olyan következtetést kellett levonnunk, hogy Dósa csupán az 1540-es években jelenik meg a forrásokban Dósaszállás, ill. Dósa néven.

A helyi hagyomány szerint, amely legalább száz évet téved, Jászdózsa lakossága a településnek jelenlegi helyére 1600 körül költözött Négyszállásról. Az 1699. évi templomösszeírás szerint a településnek még nem volt temploma, ekkor még Jákóhalma leányegyháza volt.

Az önálló plébániát 1704-ben állították fel. Az első templomot csak ezután építették ismeretlen időben, majd kétszer is bővítették, előbb 1743-ban, utóbb 1757-ben. A ma is álló templom alapkövét 1777-ben helyezték el, az építkezést 1782-ben fejezték be. Hogy Dósa lakossága a török kiűzését követően újonnan telepedett meg, arra kitűnő bizonyíték Bedekovich Lőrincnek 1788-ban készített térképe, amely világosan megmutatja, Dósán a házak kerületlenül, minden rendszer nélkül állottak egyetlen nagy halmazban. A geodéta ugyanis térképén feltüntette a házakat és megpróbált azok közé valamiféle utcahálózatot tervezni.

A kutató számára itt már felmerül egy nem lényegtelen kérdés. Ha Jászdózsa jelenlegi helyén csak a 18. század eleje óta létezik, az eddig ismert történeti adatok szerint azonban már 1540-es években a Jászság szerves része volt, hol lehetett a török hódoltságot megélt Dósaszállás?

Bedekovich Lőrinc 1799-ben határaitól a következőket írta: „*bé-keríti éjszakra Árok Szállása Várassa, és Heves Vármegyei Miske nevezetű pusztá, Tarna Örs Helysége, napkeletről Jász Apáti Várassa, délről Jákóhalma és Jász Berényi Négyszállása nevű Pusztá, napnyugatról ismét Árokszállása*”. Ezen a határon belül kellene középkori templomot, temetőt és településnyomokat találnunk, amelyet a török hódoltság előtti, középkori Dózával azonosíthatunk.

1886-ban Zupkó Ágoston Dósa papja szemléletesen leírta: „*A község határában van „sarlós b. Asszony” kápolnája, egy szép akácokkal körülvett s a vidéket domináló halmon, a községtől mintegy ¼ órányira az éjszaknyugati részen*”. Sarlós Boldogasszony kápolnáját a róla elnevezett halomra, amely valójában egy bronzkori tell, Soós Imrénének az egri püspöki levéltárban fellelt adatai szerint a dósai lakosok 1728-ban építették fel (Hild 1895-ben ajtájában az 1721. évszámot látta bevésvé).

A dósaiak a kápolnára különös gondot fordítottak. 1758-ban Barkóczy egri püspök engedélyt adott Textoris György remetének, hogy a kápolna melletti remeteségben lakjék, gondozza a kápolnát, ennek kerítésén belül kialakított kálvária stációit, a kertet és a méhest. 1766-ban Szabó Ferenc lakott a remeteségben, még 1788-ban is egy remete volt a kápolna gondviselője.

Felvetődik a kérdés, hogy miért építettek a dósaiak az ebben az időben felhúzott templomuk mellé egy kápolnát is? Magáról az újonnan épített dósai templomról csupán annyit tudunk, hogy 1743-ban három öllel (egy öl 1,896 méter) meghosszabbították és fél öllel meg is magasították. Vajon a török alóli felszabadulást követően esetleg a kápolnát építették fel először, ami akár 1721-ben is lehetett? A 19. század végén végzett ásások alapján már lehetett tudni, hogy a bronzkori tell teteje középkori temetkezéseket rejt magában. Nem tűnhet teljesen valószínűt-

lennek, hogy a 18. század elején még egyesek emlékeztek rá, hogy a halom korábban egy település, mégpedig Dósa templomaként és temetőjeként funkcionált, és emiatt építettek ide a török kiűzését követően kápolnát.

1971-ben Bóna István régész professzor a Kápolnahalmon három, ugyanazon a helyen, egymásra épített román és gótikus templomok alapjainak feltárását fejezte be. Mint ásatási jelentésében írta: „*A legkorábbi épület (XI-XII. sz.) rendkívül mélyen és jól alapozott, 26 m hosszú, egyenes szentélyzáródású templom, amely a XIII. sz-ban, valószínűleg a tatárjárás idején elpusztult. A román épületet még az Árpád-korban helyreállították, új, kisebb, egyenes záródású szentéllyel és pillérekkel látták el. A helyreállításhoz a korábbi szentélyt alapjáig kibányászták, a második templom padlóját méternyi köves-törmelékes pusztulási rétegre építették. A XVI. század elején a román templomot lebontották és késő gótikus csarnoktemplomot építettek a korábbi maradványok fölé. A gótikus templomnak csak a nyugati fele maradt meg. K-i felének alapjait maradvékntalanul kibányászták. A csarnoktemplom egy érem alapján 1552-ben, Szolnok eleste évében pusztult el, az alapokból következtetve felrobbantották. Köveit még a XVI-XVII. században elhordták, részben kibányászták, mivel az 1743-ban (helyesen 1728-ban – SL) közvetlen közelében épült barokk kápolna nem a templomok helyére és köveiből épült. A templom körül XI-XVI. sz.-i sírok kerültek elő, köztük XI-XIII. sz.-i kőszir.*”

A feltárás bizonyította, hogy a Kápolnahalmon a tatárjárás előtt virágzó település állhatott, melynek 26 m hosszú temploma a nagyobb templomok közé tartozott. Az Árpád-kori települést a gyulafehérvári káptalan registruma alapján Györfly György azzal a Hajóhalom nevű településsel azonosította, amelyen /és Hevesen/ 1271-ben V. István országgyűlést rendezett a Dunától keletre lakó nemesek számára (s amely 1317-ben közelebről meg nem nevezett nemesek tulajdonában volt és 1345-ben vásártartási joggal rendelkezett).

Györfly azonosítását a kutatás elfogadta. Azonban máig nem válaszolt több ezzel kapcsolatos, ebből következő kérdésre.

Kétségtelennek tűnik, hogy a török hódoltság idején Jászdózsa temploma és temetője a Hajóhalmon helyezkedett el. Már csak azért is, mert Jászdózsa határában másutt sehol nincs nyoma sem középkori településnek, sem temetőnek. Másutt meg nem kereshetjük a középkori Jászdózsat.

Mint fentebb olvashattuk, Hajóhalom templomát, amennyiben ez volt a tatárjáráskor elpusztult település neve, igaz nem túl nagy gonddal, még a 13. században helyreállították. Már 1992-ben felvetettük, hogy a gótikus templom felépítése a Kápolnahalmon nem Hajóhalomnak esetlegesen a tatárjárást átvészelt és megmaradt lakosságához, hanem egy új beköltöző népcsoport-hoz, a jászokhoz köthető.

Ezzel a véleménnyel szembeállítható az a tény, hogy Hajóhalom közelebről meg nem nevezett nemesek tulajdonában volt, akik 1345-ben vásártartási jogot is kieszközlöttek számára. Tény, hogy a Dósával (Hajóhalommal) közvetlenül határos Tarnaörs 1264-ben még elnéptelenedett település volt. Ekkor határait leírták, de a határleírásban a szomszédokat nagyjából a tulajdonosok neve szerint említették, így abban Hajóhalom neve nem szerepelhetett. Nem egy jász települést ismerünk, erre a legszebb példa Jászsószentgyörgy esete, ahol az egykori tulajdonosok a tatárjáráskor elnéptelenedett Szentgyörgy pusztát ténylegesen már soha nem tudták birtokba venni, legfeljebb jogigényüket tudták korábbi oklevelekre alapozva megerősíteni, utoljára 1514-ben. Ezzel szemben Jászsószentgyörgy a 14. század folyamán már virágzó jász település volt, élén a település kapitányával. Hasonló lehetett a helyzete Hajóhalomnak is, ahol a 13. század második felétől már igencsak jászok lakhattak. Hajóhalomnak a tatárjáráskor elpusztult nagyméretű, román stílusban épült templomát jóval szerényebb körülmények közepette már ők újíthatták meg.

EGY ÚJABB REJTÉLY: LEHETSÉGES, HOGY DÓSA MÁR 1322-BEN FENNÁLLT?

A Jászság és a magyarországi jászok történetének rendkívül fontos dokumentuma egy 1323. március 8-án kelt oklevél, amelyben I. Károly (Károly Róbert) 18 név szerint megnevezett jász kérésére őket, nemzetségbeli rokonaikat és társaikat valamint utódaikat Keverge fiainak és másoknak az uralma és joghatóság alól, hű szolgálataik

fejében, melynek során többen közülük vérüket hullatták és meghaltak, kiveszi, és a királynak katonai szolgálatot teljesítő jászok sorába helyezi, és megengedi nekik, hogy kapitányukat és bírójukat a királyhoz hű személyekből szabadon választhassák. Ezt a királynak jelenteniük kell.

Ez volt az a legrégebbi oklevél, amely a jászok előjárói megőrizték, s kiváltságos létük bizonyágaként a redemptiora készülve fel tudtak mutatni. Miután az oklevelet Jászberényben őrizték, ebből történészeink egy része arra következtetett, hogy ténylegesen a Jászságra vonatkozhat. Mások, pl. Kristó Gyula, abból kiindulva, hogy az oklevél nem nevezte meg hol tartózkodnak a kiváltságban részesítettek, úgy vélte, hogy az oklevelet a jászok máshonnan is hozhatták magukkal, az is feltételezhető, hogy az oklevél kiállításának évében még nem éltek a Jászságban. Magunk azt a gondolatot vetettük fel: egyebek közt az is lehetséges, hogy az oklevél kiállítója azért nem nevezte meg, hogy a kedvezményezett jászok hol élnek, mert erre nem volt szükség, 1323-ban ők már régen a Jászság területén éltek.

Az 1323-as év különben igen fontos fordulópontja I. Károly uralkodásának, amelynek feltételeit az 1321-1322. évi belháborús sikerek (Csák Máté halála 1321-ben, majd tartományának elfoglalása), Erdély pacifikálása, a dalmáciai Subics uralom összeomlása érlelték meg. 1323-ra a király hatalma kiterjedt az államterület egészére, gazdasági reformintézkedéseket vezetett be, új, jó pénzt (aranyforintot) veretett s királyi székhelyét, amelyet biztonsági okokból 1311-től Temesváron tartott, az év első felében Visegrádra költöztette. S mint ismeretes, 1323-ban vette ki a jászokat Keverge fiainak uralma alól.

A Csák Máté tartományához tartozó füleki vár, amely már a tatároknak is ellenállt, 1320-ban visszakerült I. Károly uralma alá. 1322-ben várnagya Fónyi Balázs volt. Györffy György az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza 1998-ban megjelent IV. kötetében, a Nógrád megyében fekvő Danca (Dansa) településről a következőket írta: „*Dancai Hitlen és fiai, Garman /Garmanus filius Hitlen de Dansa/ és Ipolitus pereskedtek Fónyi Balázs füleki várnaggyal (1322).*” A pápai regisztrumkönyv 1332-ben Danca papját azonban dósainak (Cloto plebanus de Dausa) írta, melyet Györffy szerint Dansának kell olvasni. Ami a település azonosításával kapcsolatban esetleg

kétélyeket támaszthat bennünk, hogy a helynévtárakban, mint praedium Keresztúr (Kis- és Nagykeresztúr, Kétkeresztúr) maradt fenn a neve.

Két évvel Györffy munkája megjelenését követően, 2000-ben napvilágot látott az Anjou-kori Oklevéltárnak az 1321-1322-ben kelt okleveleket lajstromozó és bemutató kötete, amelyben természetesen megtalálhatóak a jeles történész által Nógrád megyébe helyezett oklevelek is, a következőképpen.

A 851. sz., 1322. december elején kelt oklevél az egri káptalan memoriális (emlékeztető) levele, mely szerint Dausai (azaz Dósai) Hitlen fia Garmanusnak a királyi hadoszlás quind-ján (tizenötödik napján) két fiát, Lypoldust (Ipolytus?) és Miklóst eléje (ti. a káptalan elé) kell állítania, hogy a közte és Foyn-i Balázs mester, Fylek-i (Fülek) várnagy között kötött egyezséget megerősítsék. Később, de még valamikor decemberben az egri káptalan hivatkozva saját memoriális diplomájára, újabb oklevelet bocsátott ki (882. sz.), melyben közölte: a királyi hadoszlás 15. napján megjelent előtte Garman (Garmanus) fia Miklós és érvényesnek ismerte el azt az egyezséget, amelyet apja kötött Balázs mesterrel. Testvére Ipolitus ügyében pedig bemutatta a király 1322. december elején kelt oklevelét (850. sz.). Ebben Károly Róbert tájékoztatta az egri káptalant, hogy – mivel Ipolitus az ő szolgálatában urával a király határszéli várában a Tenger-melléken van, és így a Balázs mesterrel kötött egyezség megerősítésére a királyi hadoszlás 15. napján a káptalan előtt nem tud megjelenni. A király utasításának megfelelően a káptalan az eljárás befejezését és az oklevél megerősítését 1323. május 22.-re halasztotta. Az egri káptalan utóbbi oklevelének hátoldalára az okirat szövegezője tartalmi összefoglalót írt, s beleírta Garman/us/ Dausa-i jelzőjét.

Utóbbi oklevélhez annyi kommentárt fűznék, hogy Károly Róbert határszéli, tenger-melléki vára minden bizonnyal Knin lehetett, ahová a király hadba vonulását követően 1322. szeptember második felében tartózkodott. Itt fogadta, majd fegyveres őrizet alá helyezte Subics Mladen bánt. Garman fiai nyilvánvalóan részt vettek I. Károly 1322. évi dalmáciai hadjáratában, ahonnan Miklós hazatért, Ipolitus pedig feltehetően Kninben maradt a király ottani fennhatóságát biztosítani. Az egyezség tárgya pedig, amit dósai (folytatás a 4. oldalon)

(folytatás a 3. oldalról)

Garman/us/ kötött fiai javára a füleki várnaggyal, minden bizonnyal egy nagyobb pénzbeli kölcsön lehetett, amelylyel fedezni tudták a hadjárat költségeit.

Garmanus faluja tehát az Anjou-kori Oklevéltár VI. kötete szerint nem Danca (Dansa), mint Györffy olvasatában, hanem Dósa, s következésképpen fiai, mint a jászok is, a király seregében szolgáltak. Az Anjou-kori Oklevéltárnak a bemutatott okleveleket tartalmazó kötetét szerkesztő Kristó Gyula (vagy a mutatókat összeállító munkatársa) Dósát (Dausa) Jászdózsával azonosította. Kristó később feltehetően elfeledkezett erről a Jászság vonatkozásában nem lényegtelen adatról, mert 2003-ban „Nem magyar népek a középkori Magyarországon” című munkájában a mai Jászságnak ismételtelen a 14. század második felében történő betelepítésével számolt. Még egyszer tekintsük át a Nógrád megyei Dancára (Dansa) vonatkozó adatokat. 1383. évi átírásban maradt fenn egy 1246-ban kelt oklevél, mely szerint Kurtány (Curtan) birtokosai a dancai nemesek (nobilium de Dansa), kik a Fülek melletti Daróccal határosok. 1288-ban és 1290-ben, egy hatalmaskodási ügyben ismét szerepel Danca. A következő fennmaradt oklevél immár az ismertetett 1322. évi, amely egyáltalán nem biztos, a Nógrád megyei településre vonatkozik. (Kiskeresztúr és Guszóna határában maradt fenn a Danca erdő neve, amely esetleg az Árpád-kori településre utalhat.) Amennyiben a Dósa olvasat helyes, az 1322. évi oklevelek nagy valószínűséggel a jász Dósára utalnak. Ezt csak erősíti az oklevelekben megnevezettek katonáskodása, melyre a jászok kötelezettek voltak. De ezt erősíti az is, hogy az ügyben, mint számos más jászokra vonatkozó ügyben, az egri káptalan járt el. Az is felvetődhet: nem lehetséges-e, hogy valamiféle másik Dósával keverjük a jász Dósát? Áttekintettük Györffy György Árpád-kori történeti földrajzának megjelent kötetét, amelyekben egyetlen egy Dósát sem találtunk, Dávidot is csak egyet, a Bodrog megyei Dávodot. Ez a tény is arra utal, hogy az 1322-ben említett Dausa az általunk ismert Dósa lehetett, amely azon a határon belül feküdt, amely apróbb változtatásokkal ma is a dósai határ. Ha pedig Dósa 1322-ben már létezett, semmiképpen sem juthatunk arra a következtetésre, hogy a Jászságot 1350 körül telepítették be királyaink.

Dr. Selmeczi László régész

Tanulmányúton Alániában

Üdvözlöm a kedves Olvasókat! Jancsik Balázs vagyok, idén harmadéves a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történelem-régészet BA szakirányán. Már gyermekkoromtól kezdve érdekel a történelem, és anyagi kultúra, tagja is vagyok egy hagyományörző csoportnak, így magától értetődött, hogy a középiskola elvégzése után régésznek szeretnék tanulni. A jövőben a középkori jászok-alánok, valamint a korai magyarság anyagi kultúrájával szeretnék foglalkozni, ezért már a középiskola ideje alatt elkezdtem tanulni az orosz nyelvet (a külföldi szakemberekkel való kapcsolattartás és a szakirodalom olvasása céljából).

tervezett kiszlovodszki régészeti expedícióon való részvételre. Utamra a IV. Orosz-Magyar Régészeti Expedíció keretében, annak egyik alprogramjaként, tanszékünk jóvoltából került sor. Így aztán szeptember 4-én este megérkeztem Kiszlovodszk városába a Kaukázus északi részén.

Kiszlovodszk városa egy nagy völgyben, a Kiszlovodszki völgykatlanban helyezkedik el, a Kaukázus középső-északi részén. A középkori források alapján ezen a területen élt az alánok as-tigor nevű törzse, akik a régészeti leletek alapján virágzó kultúrát hoztak itt létre. Törzsi királyságuk a Kr. u. 2. századtól egészen a Kr. u. 8. század közepéig állott itt fenn, miután

A csapat

Fotó: I. F.

A legnagyobb kő karám a szelvényen. A nagyobb méretű kő karámokat a későbbi újkori népcsoportok emelték, azonban a belőle előkerült kerámia alapján már az alánoknak is állt karámjuk a szelvény helyén

Fotó: J. B.

A Jász Múzeum jóvoltából tagja is lehettem a jászági delegációnak, akik nyáron Oszétiába látogattak. A kaukázusi élmények azonban ezzel nem mérültek ki, a továbbiakról szeretnék beszámolni írásomban.

Nyár elején, a 3. Nemzetközi Korai Magyar Történeti Régészeti Konferencián volt szerencsém megismerkedni mai korunk egyik legjelentősebb alánokat kutató régészével, Dmitrij Sz.Korobovval. Ő adott számomra lehetőséget a szeptemberben

ugyanis a törzs legnagyobb része majd' ezer kilométerrel északabbra költözött, melynek okára és mikéntjére ma sem született megnyugtató magyarázat. A 10. században nagy részük aztán visszatelepült a Kaukázusba. A korai középkori települési rendszer, amely alapvetően kis falvakból állt a Kr. u. 10–12. században megváltozott, és nagy városok (mint például Rim Gora) jöttek létre. Alánia a Kr. u. 10. századtól független állam lett a Kaukázus északi részén, királyi családjának tagjai

más országok előkelőségei közé házasodtak, katonai ereje jelentős volt, mellyel mindig számolni kellett, az országban tért hódított a kereszténység. Az alánok kialakulóban lévő államának, az alán jelenlétnek a térségben ugyan az a mongol terjeszkedés vetett véget a Kr. u. 13. században, amely hazánkat sem kímélte a tatárjárás alatt. A mongol előretörés után a térségbe különböző népcsoportok települtek. Kiszlovodszk térsége igen gazdag régészeti lelőhelyekben, számos jelentős középkori lelőhely is itt helyezkedik el, a teljesség igénye nélkül: Rim Gora, Kolco Gora, Mokraja Balka, Lermontovszkaja Szkala, Kicsmalka, Klin Jar...stb.

Egy astragalos csont a lelőhely környékéről, felszíni leletgyűjtésből. A juh bokacsontjával dobókockaként eldöbva már az ókorban is széles körben játszottak. Jellegetes lelete az alán lelőhelyeknek, ahogy megtalálható hazai jász lelőhelyeink leletei között is
Fotó: J. B.

Az expedíció a régi (elsősorban alán) lakosság állattartási szokásait vizsgálta azon karámokon, melyekből a Kaukázusban szép számmal találni. Ezeket a karámokat kőből emelték különböző méretekben és formákban. Korobov professzor fő szakterülete a roncsolásmentes régészet, vagyis a különböző földmérő, térképező, fényképező, modellező technikák használata. Ezen eljárások során a földet nem bolygatjuk, így a leletek nem kerülnek ki eredeti kontextusukból, azokat egy esetlegesen a jövőben (akár 100-200 évvel később is!) utánunk jövő kutatócsoport fejlettebb eszközökkel, több információt kinyerve tudja majd feltárni. A kutatás Kicsmalka lelőhelyen folyt, ahol a karámok közelében egy kora középkori alán erőd, valamint gazdag alán temetkezések is előkerültek. Maguk a karámok egy meredek folyó völgy alján helyezkedtek el. Kétféle karámtípus volt a lelőhelyen: nagy, szögletes, szabályos alakú karámok, melyeket az újkorban az alánok helyére telepedő népek emeltek kisebb kövekből, valamint nagyobb kövekből emelt kisebb, szabálytalan kör alaprajzú karámok, melyeket a középkori alánok építettek. A terep feltérképezése,

és a különböző kutatási pontok pontos adatainak (GPS koordináta, egymáshoz képesti elhelyezkedés több száz méteren is 4-5 centiméteres hibahatárral) felvétele után a levegőből drónnal készített fotósorozatból 3D-s számítógépes modelleket alkotott a professzor, melyeket esténként együtt elemeztünk a bázison. Természetesen a hagyományos régészeti ásatás sem hiányzott a repertoárból. Viszonylag kicsi, 1-4 m²-es szelvényeket (ez az a gödör, amiben a régészek dolgoznak) nyitottunk, melyekben aprólékosan, lassan haladva minden lehető leletet kinyertünk, valamint átlagban 40 centiméterenként rajzot és fényképet készítettünk a gödör aljáról. A legvégén talajtani specialista összetétel-elemzés céljából 20 centiméterenként mintát vett a szelvényekből. Az előkerült leletanyag kerámiatöredékekből, valamint állatcsontokból állt. A kerámiatöredékekkel készítes technika-juk alapján keltezni lehet a szelvényeken belüli egyes rétegeket, így derült ki, hogy már a bronzkorban is éltek emberek a lelőhelyen, és a legújabb korig használták ezeket a karámokat a helybéli lakosok. Azonban magukat a karámokat az alánok emelték, melyek közül sokat átalakítottak az utánuk jövő népek a már említett, nagyobb formára. Az állatcsontok alapján főleg juhot, kecskét és marhát tartottak a karámokban. Az alánok állattartása a középkorban úgy nézett ki, hogy nyaranta a magasabb, hegyi legelőknő tartották az állatokat, telente pedig az általunk vizsgált karámokba hajtották le őket, ahol külön ember vigyázott rájuk. Erre utalnak a karámok mellett sokszor megtalált kis kő házíkok is: a gondozó együtt élt az állatokkal. Ez az állattartási mód, az a mód, hogy kiterjedt földművelést folytattak (melyet szintén Korobov úr kutatásai nyomán ismerünk), valamint a számos erőd és településmaradvány már a korai középkorból mind-mind arra mutatnak, hogy bár a történelemben a Kr. u. 1. században klasszikus lovas nomád keleti népként tűntek fel, és tipikus nomád harcmodort folytattak, ilyen környezetben hamar letelepült néppé váltak.

A csapat javarészt velem egyidős egyetemistákból állt a moszkvai Lomonoszov egyetemről, ahol Korobov professzor úr is dolgozik. Az ott töltött idő alatt volt időnk megismerkedni a környék kultúrájával. Az ételeket a piacon szereztük be, helyi emberekkel beszélgettünk (akár a városlakó oroszokkal, akár a karacsáj hegyi pásztorral), helyi zenét hallgattunk. Az expedíció során az aznapi munka előtt vagy után általában kirándulást tettünk a környék más lelőhelyeire is. Erődöket, településmaradványokat, feltárt temetők helyeit tekintettük meg, valamint a

kiszlovodszki múzeumot csoportosan látogattuk meg, ahol megismerkedtünk a környék leletanyagával. Rengeteg él-ménnyel, és szakmai tapasztalattal gazdagodtam. Bámulatós volt például látni, hogy milyen szépen és szabályosan rakták fel egyes erődök falát az alánok, amit azután az utánuk jövő népek egyike lerombolt, és annak alapjain felhúztak egy jóval elnagyoltabb és szabálytalanabb falat. Ugyan úgy érdekes volt kezembe venni olyan kerámiát, ami a középkor elején olyannyira magas szakmai szintet képviselt, hogy messze földre importálták, és a külföldi mesterek is minden erejükkel igyekeztek lemásolni, sikertelenül. A láncingek szövetének darabjairól eszembe ötlött olvasmányaimból Rubruk Willelmus, a mongol kori ferences utazó-leírása, aki megemlíti, hogy a sztyeppén híresek voltak az alánok gyártotta láncingek, és maguk az alánok kiváló kovácsok. Szabad napjaim egyikében ellátogattam

A híres Kolcogorai (Кольцо Гора) szablya a Kiszlovodszki Múzeumban kiállítva. A fegyverek fejlődésére jó példa, hogy a szablya a 11-12. századokra datált, míg mellette balra egy 14. századi, ún. adige típusú, jóval robosztusabb és nagyobb szablya található egymáshoz közeli lelőhelyekről
Fotó: J. B.

a szomszédos Pjatyigorszk város múzeumába is, ahol tovább bővítettem ismereteimet a helyi leletanyagról. Esténként a csoport együtt fogyasztotta vacsoráját, megtárgyaltuk a nap eseményeit, esetleg szemrevételeztük az aznapi modelleket és leletanyagot. Ezt követően a közös szórakozás következett. Gitározás, csoportos éneklés, beszélgetés következett ekkor melyekből vezetőnk ugyan úgy kivette részét, mint bárki más.

Két és fél hét múlva befejeződött az expedíció. A búcsúest után a kiszlovodszki pályaudvaron vettem búcsút a csapattól, élményekkel és tapasztalatokkal gazdagon. **Jancsik Balázs egyetemi hallgató**

Búcsú a Jászkun Kerülettől* 140 éve alakult meg Jász-Nagykun-Szolnok vármegye

1876. szeptember 4-én, Szolnokon Kiss Miklós volt jászkun kerületi főkapitány letette a főispáni esküt, és bejelentette Jász-Nagykun-Szolnok vármegye megalakulását. Ezzel hivatalosan is megszűnt a nagy múltú, évszázados történelmi hagyományokkal rendelkező Jászkun Kerület, ami nem kevés fájdalmat, egyben komoly anyagi és erkölcsi veszteséget jelentett a jászkunsági közösségeknek.

A Jászkun Kerület hazánk sajátos történeti fejlődésű tájegysége volt, amely a Jászságot, a Kiskunságot és a Nagykunságot foglalta magában. A jászok és kunok katonáskodó népcsoportként költöztek Magyarországra a 13-14. században. Az uralkodóktól jelentős kiváltságokat kaptak, s ezért háborúk idején a király melletti hadba vonással tartoztak. A három, földrajzilag különálló terület a török hódoltság ide-

Jászkun Kerület címere

jén szerveződött közös közigazgatási egységgé. A Kiskun Kerület központja Kiskunhalas, a Nagykun Kerületé Karcag, a Jász Kerületé pedig Jászberény volt. Jászberény egyben a három kerület központja, a Jászkun Kerület székhelye is volt. A különleges jogállású Jászkunság egészen 1876-ig megőrizte területi különállását és jogainak jelentős részét. 1702-ben, a Német Lovagrendnek történő eladás következtében átmenetileg ugyan elveszítette kiváltságokból eredő jogait, de 1745-ben a redemptio nyomán ismét visszanyerte azokat. Az önerőből történő megváltás közös élménye nyomán lakóit erős

hagyománytisztelet és a kiváltságokból eredő büszke öntudat jellemezte.

A Jászkun Kerület történetében az 1870-es 42. törvénycikk hozott döntő változást. A polgári korban már nem volt fenntartható a feudális kiváltságokon alapuló jogállás és a területi széttagoltság. A törvény első paragrafusá-

Sipos Orbán az utolsó alkapitány és az első alispán

kíméletlenül fogalmazott: „A Jászkun Kerület mint önálló törvényhatóság megszüntetetik”. Noha a területi rendezés szükségességét a jászkunok sem vitatták, a változtatás tervezett módja meglehetősen heves felháborodást váltott ki mindhárom kerületben. Az első javaslatot 1873-ban Szapáry Gyula belügyminiszter hagyta jóvá, ami radikális elképzeléseket tartalmazott, s a történelmi hagyományokat teljesen figyelmen kívül hagyta. A három kerület településeit a környező megyékbe kívánta beolvasztani, s ennek nyomán Heves-Jász megye néven új törvényhatóság alakult volna Eger székhellyel. A Nagykunságból a közeli településekkel önálló Kun megyét terveztek Karcag központtal, a Kiskunság helységei pedig Pest, illetve Csongrád megyéhez kerültek volna.

Az önálló Jász megye terve

A javaslat legsúlyosabban a Jászságot, benne elsősorban Jászberényt érintette, hiszen megszüntette volna központi szerepkörét. Komoly küzdelem indult a tervezet ellen, s ekkor fogalmazódott meg először az önálló Jász megye terve. A jászságiak azt javasolták, hogy a Jász Kerületből és a hozzá csatolható Heves, illetve Pest megyei településekből Jászberény központtal önálló törvényhatóságot hozzanak létre. Statisztikai adatokkal bizonyították, hogy az új megye képes a modern közigazgatási feladatok ellátására, és Jászberény minden szempontból alkalmas a megyeszékhelyi szerepkörre. A belügyminiszterhez írott, logikus érvekkel alátámasztott kérelmet így fejezték be: „A jász nép nem érdemli meg, hogy eltemessék, hogy fejlődése megakasztassék, hogy a virágozni indult községek szorgalmas, elégedett, hazafias lakóinak szívébe az erőszakos elnyomás, s beolvasztás, a közügyek iránti közöny s csak alkalmra váró nyugtalanság veszélyes magvát beültesse.”

A jászkunok utolsó alkapitánya a korabeli Jászkunság legkiemelkedőbb politikusa és közéleti személyisége, Sipos Orbán volt. Nevéhez fűződik többek között a Jász Múzeum megalapítása, a Hatvan-Szolnok közötti vasútvonallétrejöttje és számos haladó elképzelés támogatása. A köztisztviselőként álló politikus, akit „jász királynak” is neveztek, országgyűlési képviselőként többször felszólalt a megyerendezés vitájában, és mindent megtett azért, hogy az átalakulás a jászkunok számára a lehető legkevesebb anyagi és erkölcsi veszteséggel történjen meg.

A MEGYESZÉKHELYI RANGÉRT

1875-ben Tisza Kálmán vette át a belügyminiszteri tárcát, aki nagyobb megértést tanúsított a jászkunok kérései iránt, s így számukra is elfogadhatóbb javaslat került kidolgozásra. A későbbiek során elsősorban a megyeszékhelyi rangért folyt éles küzdelem a két esélyes város: Jászberény és Szolnok között.

Jászberény minden tekintetben megfelelt a megyeszékhelyi szerepkörnek. Volt törvényszéki épülete, tisztképző

iskolája, adóhivatala, és itt volt az ország legnagyobb laktanyája. A városban volt egy főgimnázium, 6 osztályos nőnevelde, és 1874-ben megnyílt a Jász Múzeum. Ebben az időben Jászberénynek 20 ezer lakosa volt, míg Szolnok-

Orbán beszámolt az előző félév eseményeiről, és szólt a területrendezésről is: „Csak annyit jegyzek meg, hogy valóban megrendítő tény, hogy törvényhatóságunk, mely hazafiúi kötelességét mindig példás lelkesedéssel rótt le, mely vért, s

kezdi a hazafias küzdelmet, s munkát, melyekkel önállóságát ismét megszerezheti.”

Jászberény város polgárai utolsó próbálkozásként a királyhoz fordultak, és kérték a döntés megváltoztatását, ami azonban nem járt sikerrel.

Az önálló Jász Megye terve

nak mindössze 15.800. Ugyanakkor Szolnok mellett szólt kedvező földrajzi helyzete, a négy irányból érkező vasútvonala és vízi közlekedése. A város vezetői a cél érdekében felajánlották a Zöldfa vendéglő telkét a rajta lévő épületekkel és 30 ezer forint készpénzt a megyeház építésére. Amikor a fentiek nyomán a törvényhozás Szolnok mellett döntött, a hagyományokra mindig büszke jászok keserűen írták: „A központi helyzetetés oly nyomatékos ok, mellyel szemben minden egyéb elenyészik, s köszönjük meg a jászok, ha a megyeház a Tisza partján, s nem a Tisza medre közepén lesz. A történeti múlt? A székhely iránti ragaszkodás? Múzeumba való! Van is szükség Magyarországon ilyen érzelmekre – arra Rotschild semmit sem ad!”

Korábban legalább ilyen heves ellenérzést váltott ki a szolnokiakból, hogy a tervezett Jász megyébe Szolnok is bele tartozott volna. „Mi megelégszünk azzal, hogy magyarok vagyunk, és nem ohajtunk ezen felül még jászok is lenni!” – írták.

A jászok számára fájdalmas döntés ellenére az 1876. június 7-én tartott kerületi közgyűlés jegyzőkönyvéből meg némi remény tükröződött. Sipos

vagyont a haza oltárára készséggel áldozott, hazájának, királyának árulója nem volt soha: íme, e pillanatban férfi-

AZ ÚJ MEGYÉBEN

1876. június 19-én a király szentesítette a XXXIII. törvénycikket, ami ki mondta Jász-Nagykun-Szolnok vármegye megalakulását Szolnok székhellyel. S míg Szolnok városa ünnepelt, a Jász-kun Kerület vezetői utolsó ülésükön szomorúan búcsúztak egymástól – az évszázados történeti összetartozástól. A Sipos Orbán által készített búcsúlevelet eljuttatták valamennyi kerületi tisztségviselőnek. A levél kezdő sorai is jelzik a mély megrendülést: „Egy nagy halott sírjánál állunk! A Jászkun Kerületek törvényhatósága befejezte hosszú, dicsőségteljes életét...” A levél végén a Jászkun Kerület utolsó alkapitánya reményét fejezte ki, hogy az összetartozás emléke sokáig fennmarad. „A testvéri kapocs, mely bennünket összefűzött, megszakadt ugyan, annyiban, hogy jövőben nem egy törvényhatóság kebelében tehetjük össze erőnket, a haza javát előmozdítandók: de reméljük és hisszük, hogy e kapocs szíveinkből kiirthatatlan lesz, meg vagyunk győződve, hogy az

Jász-Nagykun-Szolnok megye székháza. Fotó: JNSZMHL

as higgadtsággal a közügyek felett képes tanácsot ülni, midőn az országos képviselőházban megkondították létének halálharangját! De nem! E nép, melyet törvényhatóságunk képvisel, elcsüggedni nem fog most sem, folytatja, vagy újra-

egykori összetartozandóság emléke még soká, igen soká élni fog.”

Az új megye a Jászságot, a Nagykunságot és Külső-Szolnok megye egy részét foglalta magában, a kiskunsági (folytatás a 8. oldalon)

(folytatás a 7. oldalról)

települések pedig Pest-Pilis-Solt, illetve Csongrád megyébe kerültek.

A jászkunok fájdmát enyhítette, hogy az új megye főispánjává Kiss Miklós volt kerületi főkapitányt nevezték ki, az alispán pedig szeretett alkapitányuk, Sipos Orbán lett. Emberi és politikusi tulajdonságát jól jellemzi, hogy új tisztségében jász kötődéseinek felülemelkedve mindent megtett az új törvényhatóság sikeres működéséért. Nevéhez fűződik többek között a me-

neveztek el róla, s az egymással sokáig vetélkedő két városban emléktábla is őrzi a „jász király” emlékét.

Bár a Jászkun Kerület 1876-ban megszűnt, Sipos Orbán kívánsága valóra vált. Az egykori jászkun összetartozás emléke máig fennmaradt, és új hagyományokkal gazdagodott. Ezt jelzi többek között a jász és a kun viseletek újjászületése, a katonai hagyományok felelevenítése, a kapitányok, főkapitányok választása, a jász

Borbás Ferenc jászkun főkapitány átnyújtja a redemptio emléknappjáról szóló határozatot Kovács Sándornak, a megyei közgyűlés elnökének 2016-ban. Fotó: JNSZMHL

gyei színház felépítése is. Fáradszóró munkája, integráló egyénisége hozzájárult ahhoz, hogy néhány év elteltével a következőket olvashatjuk az új megyéről: „A volt Jászkun Kerületek nyomain egy új törvényhatóság: Jász-Nagykun-Szolnok vármegye támadt. Egymást alig ismerő polgárok különböző törvényhatósági múlttal és emlékekkel, nem kevés kölcsönös féltékenységekkel, vágyakkal és törekvésekkel gyűjtetének össze az önkormányzati feladatok teljesítésére. S az új törvényhatóság minden tényezője – megőrizve a múltból, ami hazafias, ami jó és nemes, új köréből új erőt, akaratot, bizalmat merítve fennakadás nélkül teljesíté kötelességét.”

Sipos Orbán személye iránti tisztelet jelzi, hogy szülővárosában, Jászberényben és Szolnokon egyaránt utcát

és kun világtalálkozó, valamint a 23. évi megjelenő színvonalas folyóirat, a Redemptio is. A jászkunok régi álma vált valóra 2014-ben, amikor dr. Szabó Tamás jászberényi országgyűlési képviselő javaslatára a parlament május 6-át, a redemptio aláírásának napját Történelmi Emléknappá nyilvánította.

A jász és kun hagyományok a 140. éve alakult megye hagyományait együtt járulnak hozzá a szülőföldhöz való ragaszkodáshoz, s egyben sajátos színeikkel gazdagítják a magyar kultúrát.

Papp Izabella levéltáros

* A 2016. november 24-én a Jász Múzeumban elhangzott előadás rövid változata

Mesélő földrajzi nevek

IBI MEG AZ Ó TUBÁJA

Nem mindig sikerül könnyedén megfejteni egy földrajzi nevet, főleg ha a megfejteni szándékozó egész más kultúrkörben nőtt fel, mint akik azt adták.

Történt pedig, hogy egyik apáti ismerősöm beszélgetés közben megjegyezte, hogy délután megy ki az Ibitubára me-lőzni. Bölcsen hallgattam. Nehogy azt gondolja már, hogy fogalmam sincs, hogy mi az az Ibituba, meg hol van! Mástól is hallottam, aztán kikerekedtem, hogy valahol a jásziványi út környékéről van szó az apáti határ túlsó felén.

Elkezdtem aztán morfondírozni. Annál inkább, mert Nagykatán jártomban meg egy cégtáblán szűrtem ki ezt a nevet. Nocsak! – mondom, Netán valami országos agrárhálózatról van szó, mint a Purina, vagy hasonló?

Addig törtem a fejem, hogy egyre bonyolultabb kombinációk születtek meg benne. Gondoltam – az Ibi egy becenév. De tanyasi parasztlányoknak nem nagyon szoktak Ibolya nevet adni. Meg mi a helyzet a tubával? Azt tudtam, hogy van egy olyan hangszer. No de egy tanyasi lány elkezdt tubán játszani? Ismerek ugyan egy Ibolyát Iványban, de az nem tubán játszik, hanem rejtvényt fejt szabadidejében. Vagy netán nem is arról van szó, hanem tubarózsáról? Vagy esetleg tubicáról? Nem Tub Ilnára gondoltam, hanem egy galambra. Meg ott van az országos agrárhálózat. Már ott tartottam elmélkedésemben, hogy Iványi Ibi vállán egy tubicával, keblén egy tubarózsával, mint az országos agrárhálózat aktív tagja tubán fújja el az ilsilenciót, amikor a kezem belelógott a bilibe és felébredtem. Mert, hogy közben elbóbiskoltam az ilsilenció hangjaira. Aztán másnap jött a kiábrándulás. Aszondom a hölgynek, aki megint indult az Ibitubára – áruld már el, hogy mi a túró az az Ibituba. Az összes gondosan összerakott elképzelés omlott össze bennem.

– Hát mi vóna? Volt hajdan a tévében az a brazil sorozat, az Izaura, amikor ott dolgoztak az Ibitubán, a rabszolga telepen! Hát megyünk megint oda gürizni, mint a rabszolgák!

Hát ezek után mondja valaki, hogy fél évezreddel ezelőtt miről kapta a nevet egy ma már megfejthetetlen határrész!

Durbints sógor

AZ AGARAK MEG A RÓKA

Egy ember az agaraival vadászni indult, és talált két rókát. Az agarak elcsípték az egyiket, a másiknak sikerült eliszkolni, és amikor meggyőződött róla, hogy többé nem fenyegeti veszély, a távolból kiabált a barátjának:

- Elszomorít a helyzeted, de semmi vel tudok rajtad segíteni. Mondd, hol láthatjuk még egymást?

- Keres meg a városban, a szőrmeboltban leszek - ott találhatsz majd meg engem! — válaszolt a barátja.

A NAPLOPÓ MEG A TEHÉN

Egy naplopó nem készített szénát télire, emiatt a tehene döglődni kezdett.

- Most már csak az hiányzik - mondta a naplopó, amikor a tehén már majdnem feldobta a talpát -, hogy még te is elpatkoljál?! Mi lesz a gyerekeimmel nélküled? Hiszen még ők is elpusztulnak majd az éhségtől!

- Ha gondoltál volna rám - válaszolt a tehén, - ahelyett, hogy heverésztél a hátadon, júliusban szénát gyűjtöttél volna a rétről, akkor most élve maradhattam volna. Most pedig azt tanácsolom neked, hogy dugd majd az öved mögé az egyik csontomat. Szénakaszálás idején szeretsz a hátadon heverészni, a csont majd nyomja a derekadat. Akkor bizonyára felkelsz majd, és szénát fogsz kaszálni, ha pedig valamikor lesz még egy tehened, nem fog az éhségtől ő is elpusztulni.

A RÓKA MEG A KOLBÁSZ

A róka kolbászt talált az erdőszélen. Igen megörült neki, örömeiben elkezdett játszadozni vele: hol előre, hol felé dobálta.

- Nincs benned semmi! Zsír sincs, bors sincs, sótlan is vagy, ahogy elnézlek, nem folyik össze a számban a nyál.

Jó magasra dobta a kolbászt, hogy fennakad egy ágon, onnan lógott lefelé.

Amikor nem akart leesni; felszólt neki alulról:

- Pottyanj már le, napocskám, ess le már! Borsos is vagy, ontod a hagyma illatát, zsír is van benned, még a só sem hiányzik belőled. A kolbász tovább lógott a fán. A róka otthagytá, mit tehetett volna mást, majd szétvetette a düh mérgében. Amíg birtokolunk valamit, addig nem értékeljük igazán.

A RÓKA MEG A ZSÍRFARKÚ JUH*

Egyszer egy jól megtermett zsírfarkú ürü haladt el az éhes róka mellett, a farkát az egyik oldalról a másikra lengette útközben.

A róka abban a reményben szegődött a nyomába, hogy a farka hátha lepotytan, és ő majd megeheti. A szegény róka sokáig ballagott a juh után, amikor pedig elfáradt, leült és így gondolkodott magában:

- Hiába tartják úgy az emberek, hogy az ételről való álmodozás sokkal kellemesebb magánál az evésnél is. Én azonban majdnem kimúltam az éhségtől ebben az álomban.

A RÓKA ÉS A FARKAS

Dicsekedett egyszer a róka a farkasnak:

- Tegnap egy zsebkést nyeltem hét pengével!

- Várj csak, akkor hencsej majd, amikor ki is jött! - válaszolta a farkas.

A SÜN

A nép a mezőn szántott tavasszal, a sünt pedig elküldték az erdőbe farkosbotért, hogy legyen mivel ösztökélni az ökröket.

Csak ősszel jött meg, amikor aratták a búzát, megbotlott egy kévében és felkiáltott:

- Minél jobban sietsz, annál jobban elkésel!

Azt válaszolták neki:

- Haljon meg a családoból a legkiválóbb, ha te siettél!

Akkor mentél el, amikor még szántottunk, és akkor jöttél vissza, amikor már aratunk!

Még mindig emlékeznek erre a süntre: ha egy fiút elküldenek valahová, és későn tér vissza, azt mondják neki:

- Gyorsabb voltál a sünnél is!

A BÉKA ÉS A HANGYA

A béka és a hangya barátok voltak, mindenüvé együtt jártak. Egyszer, amikor át kellett kelniük a folyón azt mondta a hangya:

- Nem tudok úszni, elsodor a víz.

A béka azt ajánlotta neki:

- Ülj csak fel a hátamra, majd én átviszlek.

A hangya felült a béka hátára, az pedig beugrott a folyóba, a hangya meg lesodródott róla. A béka átúszott a víz alatt a túlsó partra, felbukkant a víz színére, kezdte keresni, hová tűnt a barátja. A hangya az ár sodrában úszott lefelé és azt kiáltozta:

- Mától fogva senki ne barátkozzon ostobákkal!

A SZAMÁR MEG A CSIKAJA

Így oktatja a szamár a csikáját:

- Soha ne járj az olyan mezőre, amely csak egyetlen tulajdonos birtoka: mert azon nyomban odafut, és bottal ver téged el onnan. Azonban a közös birtokra nyugodtan eljárhatsz legelni. Amíg az emberek eldöntik, ki menjen elkergetni, addig dudára jóllakhatsz, és zavartalanul elmehetsz onnan.

A SZAMÁR ÉS A KÖLYKE

A róka a hegy északi lejtőjén hevert, a hasát pedig a távolban, lenn a síkon dühöngő tűzvész felé fordította.

- Mit csinálsz, mama? - kérdezte őt a kölyke.

- Hát nem látod azt a tüzet? Melegszem mellette.

Kis idő múltán a kölyök összerendezte, felugrott a helyéről.

- Mi történt veled, gyermekem? - kérdezte az anyja. - Mitől rémültél meg?

- Semmitől sem. Rám hullott egy szikra abból a tűzből, és megsütött.

Az öreg róka eltűnődve mondta:

- Úgy látszik, te még ravaszabb leszel nálam is.

A MEDVE ÉS A MÉZ

Mert macakcsodott, a medvét a fülénél fogva vonszolták a mézhez, eközben leszakadt a füle. Amikor megkóstolta a mézet, már nem akart hátrálni tőle, a farkánál fogva kellett elrángatni onnan, akkor meg a farka szakadt le.

Ezért rövidék a medve fülei, és hiányzik a farka.

* *zsírfarkú juh* = A Kaukázus környékén tenyésző, kövér farkú juh fajta. A hosszú farka teljes hosszában jelentős fagyúlerakódás található, s ez a zsírtartalék átsegíti őket a téli, takarmányban meg a nyári, vízben szegény időszakon.

Fordította: Kovács J. Béla

JÁSZ-KUN ARCKÉPCSARNOK

Körmendi Lajos, a Nagykunság költője

70 éve, 1946. június 6-án született Karcagon, és 2005. január 1-jén hunyt el Karcagon. Édesapja Körmendy Lajos vízmester. Édesanyja Lauer Katalin. Apai ágon magyar, anyai ágon sváb. Származását tekintve tehát nem kun, de e nép értékei és saját elhatározása kunná tették a Nagykunság fővárosában.

Választott népének múltja, kultúrája, a kun karakter büszkesége, a „kun tartás” modell és örök érték lesz előtte. Így lehetett aztán szellemi organizátora Karcagnak, Berekfürdőnek, de az egész Nagykunságnak, saját szavaival élve: „Barbaricum-Magyarországnak.”

Kun voltát hamar felvállalja, már az első kötete, a Barbaricum (1981) megjelenése előtt: „én a Nagykunságban születtem, büszkén vallom, hogy kun vagyok.” 1985-ben Kazakisztánban, az ujjuroknál pedig kiállításával egyenesen a közösségépítés szép példájának részese lesz. „Köszöntöttek minket, mint testvéreket, akik évszázadokkal ezelőtt elmentünk nyugat felé, de ők, az ujjurok, tudták, hogy egyszer visszajövünk, s íme (...) s akkor megkértek, mondjak egy tósztot. Mit tehettem? Magyarországon van egy tájegység, a Nagykunság, ahol a kunok, kipcsak-törökök élnek. Én ennek a népnek a fia vagyok. Az ujjurok tapsoltak, felugráltak, némelyek sírtak, a nagy rátalálás örömeiben összelelkeztek.” Ha szóba kerül, mindig tudja, hol a helye: „Móricz Zsigmond kifejezésével élve, a vasfejű kunok közé tartozónak számítom magam” – írja 2003-ban.

Nem volt könnyű az indulása. Első verse, a Kontrasztok huszonöt éves korában, 1971 decemberében jelent meg a miskolci Napjainkban. Ekkor már túl van a két kalandos házasságon, mohácsi pincérségen, karcagi könyvesbolti eladóságon, a szakmájában dolgozik: ipari technikus diplomával munkavezető, tervező Karcagon. 1974-ben aztán a munkája mellett elvégez egy újságírói tanfolyamot, 1976-ban újságírói iskolát végez, s így 1974-től 1980-ig a Szolnok Megyei Néplap újságírója, majd főmunkatársa lesz. „Ez arra volt jó, hogy megismerjem szűkebb hazámat, a megyét, segített mikroszkóp alá venni az apró elemeket, melyekből fölépült az egész.”

Előbb élettársi, majd 1975-től házastársi kapcsolatba kerül a szintén írogató Baksán Máriával. De 1975-ben életre szóló barátságot köt Torok Sándorral, Lezsák Sándorral, Mándoky Kongur Istvánnal. Hamarosan rendre jelennek meg írásai a különböző irodalmi orgánumokban: Jászkunság, Napjaink, Élet és Irodalom, Forrás, Mozgó Világ, Palócföld. Költői ambíciói 11. évében jelenik meg híres verseskötete, a Barbaricum. Megszólal benne a Nagykunság: új, érdes nyelven. Mi-

Körmendi Lajos előadása a Jász Múzeumban, 2001.
Fotó: Faragó László

ként Ady 1905-ben a magyar Ugart, ő is kijelöli egyéni tájegységét, otthoni táját, Barbaricumot. A címadó ódában a költői én önmegszólító alakja (akivel egyébként kitűnően általánosít) Kelet-Közép-Európa (s benne a magyar világ) tájelemeivel mutatkozik be, hűséggel, daccal, elkötelezettséggel, bizalommal: „Dunából, Visztulából font varkocs / lobog a hátadon. / Válladon a Körösök szélfúttá furtje (...) Fájdalmak földje!” A kötetben helyt kap a neoavantgárd, a posztmodern, a vágáns, villonos, bővérű életérzés mellett a kunsági kulturális hagyomány is. A mágikus realista Mifelénkben megformált táltos-költői szülőföldszeretet mintaadó ma is: a nagykunsági-karcagi tájhaza mikrovilága lenyűgöző. Körmendi a barátaival - a turkológus Mándoky Kongur Istvánnal, a fazekas ifj. Szabó Mihállyal, a szobrász Györfi Sándorral - egy új, modern polgári szemlélet kialakításán

fáradozott Karcagon, Berekfürdőn, illetve a Nagykunságon. Mind a négyen a kun identitástudat, az erkölcsi tartás ébresztői és erőteljes kifejezői voltak indulásuktól kezdve. Már első kötetében megjelennek a segítő társak. Az „igaz ember” Szűcs Sándor a példaképe. Iránta az Időért viaskodó (1977) című hommage-versben a nagyság csodálatát és a lelkes követés vágyát érzi. A Kun miatyánk avagy évődő torzkép M. K. I.-ről (1981) című jellemképben és helyzetdalban, karikatúrában a világ-megváltó lelkületű Mándoky Kongur István, a kun identitást magas hőfokon propagáló nyelvész ódai hevületét ragadja meg. A Végrendeletféle (1979) című szapphói strófában írt elégiába hajló epigrammája arról szól, hogy holta után agyag szeretne lenni, amiből a barátja, ifj. Szabó Mihály fazekas zöld butellát gyúrna. Ez a vers egyszerre szól a költő elmúlásáról, megdicsőüléséről és a jó barát művészetének megdicsőüléséről is. Az Egy álombeli tér plasztikái (1981) a szobrász Györfi Sándorhoz írt modern himnusz, amelyben a cselekvő, „reneszánsz alkotót” látatja teremtő tevékenysége közben.

Az 1978-ban írt elbeszélése, a Művész Pista huszonegye és az 1979-ben írt Nyers hús című kisregénye a városzéli Barbaricum-Magyarországot fedeztetni fel Kocskorban. (Kocskor Karcag álneve.) 1980-ban indítja a Mozgó Világban a híres-hírhedt Boldog emberek című szocioriport-sorozatát arról, hogy az úgynevezett „élhető szocializmusban” milyen egyedi életfilozófiákat alakítanak ki az emberek. Móricz-ösztöndíja leteltével, aminek segítségével megírta a sorozatát, a Mozgó Világban megjelent írásai miatt el kellett hagynia a megyei lapot.

1981-ben jelenik meg életében az igazán boldog Julianna-szerelem, amely 1984-ben Varga Juliannával a negyedik házasságába vezet. 1982-ben a Ló a mecsetben ciklusa a „haza-találás” füzére. Tartalmában realista, formájában neoavantgárd, posztmodern poémájában, lírai naplójában önkeresése és sorsvállalása kimondja, nincs más haza, nincs más hely. Kimondja, hogy a nemzeti elkötelezettség költője: „én már fa vagyok / fa/ >oly gyökeres

állat / Apáczai Csere János / amely / ITT / akar / gyökeret ereszteni”, „megdajkálom / az egyszer volt hol nem lesz / szép / Magyarországot.” 1984-ben lesz tagja a Magyar Írószövetségnek.

A Barbaricum-Magyarországban élők megnyomorítotttságáról szólnak a Vad játékok (1994). Lélekemelő hangjátéka a Vakáció (1986).

Az Édesem, ma oly fanyar vagyok... (1994) című verseskötet középnyelvében a Julianna-szerelme áll, de helyt kapnak benne az 1980-as évek első felének lelki nyomorúságai is.

A Körüti béke (1984) a rendszerváltás előtti korszak legértékesebb exponálásai, magyarázatai közé tartozik. Állóképpé merevedik a lehetőség, és a köztes állapotból léthelyzet lesz. Magyarország kórképe a következő: „Mennénk. Nem tilos. De nem szabad.”

1995-ben megkapja a József Attila-díjat. Ebben az évben adja ki a kisfiáról, illetve a gyermekeiről szóló pedagógiai naplóregényét, a Telefax a Megváltónak, avagy IV. Louis Bejgliumban címmel.

1995-ben olvasótábora megdöbbenésére a hatalom megszünteti a Nyugat szerkesztői elveit valló, a különböző világnézeti írókat megszólaltató főszerkesztő jó ideig felfelé ívelő folyóiratát, a Jász-kunságot (1989-1995). És ekkor, mint aki még többet, még jobbat akar, 1995. október 24-én hívja életre, Janus Pannonius-i daccal a Barbaricum Irodalmi és Művészeti Egyesületet. „Janus Pannonius Itáliában tanult, ott mondták neki, hogy Barbaricumból jöttél, medve volt az anyád. Ő pedig kemény daccal azt válaszolta, hogy igen, Barbaricumból jöttem, de érek annyit, mint ti. Ez a dac munkált bennem, amikor ennek a könyvkiadónak – másokkal együtt – a Barbaricum nevet adtam. Vállaljuk fel – ugyanilyen kemény daccal – a gazdag, szellemiekben is belakott Pannoniával szemben a barbaricum mi voltunkat, és mutasuk fel azokat az értékeket, amelyek legalább közelítenek minket az ország szerencsésebb feléhez.” Körmendi elkötelezettségének tudható be, hogy életében 50 könyv jelent meg a Barbaricum Könyvműhelyben, amely 1998-ban és 99-ben kijuttatta termékeit még a rangos frankfurti könyvvásárra is. A könyvek sorát 1996-ban az olasz-szárd költő, Franco Frési A víz és a földek dalai című verseskötete nyitja. Vele és Körmendivel együtt megtisztelik a kiadót – még a költő életében – összesen harmincnyegen. Íme a lista az első megje-

lenés sorrendjében: Franco Frési, Iluh István, Ötvös László, Körmendi Lajos, Sarusi Mihály, Cseh Károly, Jenei Gyula, Merényi Krisztián, Utassy József, Szlafkay Attila, Rideg István, Ökrösné Bartha Júlia, Elek György, Örsi Julianna, Bényi Árpád, Erdei-Szabó István, Miks Mária, Varga Imre, Varga Lajos, Sáránci József, Mátyus Imre, Hartay Csaba, Kocsis Csaba, Rideg Enikő Alexandra, Rott József, Dienes Eszter, Kiss Tamás, Badrutdin Mahammad, Balogh Gyula, Gulyás Imre, Györfi Lilla Anna, Kakuk Zsuzsa, Karcagi Magyar Margit, Sóós Árpád. Körmendi itt jelenteti meg 7 művét: 1996-ban A pusztai fiatalember, amelyben a kazak költők legjobbjait fordítja. 1997-ben a Kurgánt. A Nagykunság hű fiának két nagy szellemi szerelme volt: a Kunság és a kunok keleti rokonsága. A rokonságot fordításaival és a Kurgán című lírai bedekkerével is szolgálta. 1985-ben Kazakisztánban, 1988-ban Tatársztánban, 1990-ben Mongóliában és Kínában járt rokonlátogató öskereséssel. Bebizonyítja, hogy a pusztai és lakói még ma is igaz és szép fogalmak. Az Ősök és A pusztai szabad verseiben négy motívum van együtt: az Ősök, a pusztai, az öröm és az otthon motívuma. Az Ősöket így kezdi: „Mámoreosan állok a végtelen pusztai köldökén, mélyre szívom / az otthonról is ismerős öröm illatát, a földet nézem, simogatom, talán a hunok nyomát keresem a tekintetemmel, / (...) Lehet, hogy a kunokét is?” Az Öt perc az élet (1997) című szociografikus gyűjteménye kapcsán mondja róla Tar Sándor: „Körmendi Lajos a kelet-magyarországi íróiársadalom markáns és meghatározó egyénisége.” A Dátumversekben (1999) új műfajt teremt. Legmegrázóbb darabja a 64. „1998.10.28. / / Mídon a vizsgálóasztalon feküdt, az orvos szólt, /”rák”, elsötétült a világ, s gyorsan búcsút mondott / magában a kunságiakhoz // Úgy tűnik, / ennyi. / Jó volt közted.” A Robinson az árokparton (1999) című „irodalmi riportjaiban” kétpólusú világot tár elénk, hogy okuljunk riasztó vonásain, és otthont nyújtó arkhimédészi pontján, Karcagon. A város apoteózis az Egy város arcai (1998). Az én Karcagom avagy Bod László festőművész világljárásai és hazatalálásai (1999) hűségkönyv. Két, egybeszótt monológot olvashatunk itt: Karcagtól Karcagig szövik a szöttest a kérdező író és a felelő festő. Az Ötemiszuli Szalamat (2000) magyar-angol-országi nyelvű kiadvány, amely a kazak sors festőjének és grafikusának alkotásait mutatja be

Körmendi tárlatvezetésével, közérthető, ismeretterjesztő magaslaton.

Körmendi nagyon erős kötete a Magánkrónikák (1996), amely az egészen kiváló újságírói gyakorlat terméke. A 85 rövidnovellából 28 a Jász-kun Krónika Körmendi-rovatában, az Árapályban jelent meg. A rovat heti többszöri feltöltése gyors reagálást, nagy intelligenciát, körültekintést, tárgyi tudást és empátiát igényelt. A műfajcím a kisember életmozzanataira utal. Ezek a krónikák életszinopszisok vagy metszetnovellák, mint Babel művei. A pillanatfelvételeket a nyers természetesség, a groteszk és ironikus, pengeéles vonások, illetve a líraiság jellemzik. Körmendi egyik legmaradandóbb teljesítménye ez a kötet, mert benne a tárcaművészet nagy megújítója lett. Híres „pokoletűdjéből” 1995 januárjában a Kossuth adó 20 darabot sugárzott.

2001-ben Körmendi Torok Sándor festővel készített közös könyvet. A képek árnyéka a címe. A költő versei felfedik a festő pályáját, a képek mögé látnak, a „képek árnyékai” lesznek. A versek a megértő mély barátság nyomai, a bensőséges komolytól az átélkesítettig, a kedveskedő-élcélődő pajtáskodásig: mindvégig bizalmas-familis versek.

Karcagnak nem volt irodalomtörténete? Körmendi megírta Az együttleges szellemet (2002). Ez a „leghazafiasabb karcagi könyv”. Csúcsteljesítménye a Kunsági mikrokozmosz (1999), amely Gombos Imre elragadó elbeszélő költeményéről, a kis puli verses meséjéről, az Éjjél Vitézről (1958) szól emelkedett, művészi nyelven. Ez Körmendi legszebb esszéje.

Körmendi fordított már észti, mongol, kirgiz, baskír, orosz, kazáni tatár, miser-tatár, csuvas, cseremiszi költőtől. 22. kötete Mahammad Badrutdin kumuk költő Az örökké való tekintet (2003) című verseskötetének fordítása. Mándoky nyomán haladva úgy véli, a nagykun öntudatot nemcsak a helybeli történésekkel, hanem a keleti kazak, tatár, kumuk rokonsággal is lehet és kell erősíteni.

A Kutyafa (2003) című bibliofil kis füzetecskét Torok Sándor rajzai díszítik. Körmendi halállal vívódó lírája nem a megérkezett öregség jeladása, nem az az állapot, amit Illyés Gyula Kháron ladikján vagy az öregedés tünete (1969) esszéregényében olvashattunk. Körmendi kutyás verseiben a költő derűs-élkes életszemlélete, (folytatás a 12. oldalon)

(folytatás a 11. oldalról)

hallatlan akaratereje kel birokra – egyelőre még eredményesen – a korán jelentkezővel. Még csak 2001-et írunk.

Körmendi Barbaricum-Karcag múltjából is igyekszik mítoszt teremteni. Ez az egyik alapkérdése A táltos kincse (2004) című monda-mesetörténetgyűjteményének. Maga mondja 2004 augusztusában, amikor Berecz András ének- és mesemondó bemutatta a kötetet a városi könyvtárban: „van, aki fontosnak tartja azt, hogy a számára minden alapvető élményt nyújtó szülőföldet írásaiban is megörökítse. (...) A táltos kincse történetei sajátos világot rajzolnak fel a kunsági, pontosabban karcagi életéről.” Körmendi felfrissíti, kiegészíti, modern eszközökkel korszerűvé, élvezhetővé teszi a hagyományt. A nagykunsági, karcagi tájnyelvről így nyilatkozik: „Úgy gondolom, a tájszókészlet a magyar népnek nagyon nagy kincse, ami már teljesen feledésbe merül, mert az új nemzedékek jórészt a gagyin nőnek fel. Úgy gondolom, ha csak néhány gyereket vagy fiatalabb felnőttet megfog egy-egy szó a régi kunsági népnyelvből, már akkor is érdemes volt használni őket.” Jegyezzük meg, ilyen szép, ízes nagykunsági tájszó például az „fűljt gyűr” és az „istenviláguntig”. Körmendi a Bengecsegen (2001) külön hősöket teremt, mint az 1735-ös mondát feldolgozó Györffy István (A lözérhalmi eset, 1906), Szűcs Sándor (Bengecsek halma, 1944), Makra Sándor (A szolnoki bég vérdíja, 1972). Nagy újítása, hogy nála olyan, sajátos kun táj van, amelynek kifejezetten emberarca van. Körmendi kunjai Szabó Pál hajdúival rokonok. Körmendi a Bengecsegenben Szabó Pál Ahogy lehet (1962) című történelmi regényéhez hasonlóan azt mutatja fel, hogyan lehet együtt élni a törökkel, a hódítóval. Úgy, hogy mindenképpen megmaradjunk! Ha kell, gulyásfattyúként pásztorfegyverrel, olmos bottal agyonverni a törököt. Ha kell, bírói ravaszással túljárni mind a kapzsi, erőszakos, bosszúálló török eszén, mind a nyereszkeskedni vágyó szomszédon. Körmendi mítoszteremtő szándéka a Bengecsegenben, illetve A táltos kincse kötetben hasonló cselekedett, mint barátja, a kunok szobrása, Györfi Sándor, amikor Magyarokára, a kis-hegyesbori kunhalom tetejére 1995-ben odaálmodta a Kun emlékhelyet. Körmendi felújítja Apavára mondáját is, amely a 17. századi tatárjáráshoz kapcsolódik. Ismeri Boross Vilmos Ketel vitéz (1891) és

Szűcs Sándor Apavára (1977) című feldolgozását. Körmendi Apavára (2001) című novellája a tatárok elleni népi ellenállás női hőseit, Klárát, Klára önfeláldozó tettét a filmszerű lírai montázsok összeszerelésével, az emberarcú táj és a minimalizmus segítségével teszi életszerűbbé, mint Szűcs Sándor. Körmendinek értévesztett világunkban is van mondanivalója: tisztázza az értékeket, majd érvényesíti őket.

Sarusi Mihály jószántából három posztumusz kötete jelent meg Körmendinek. A közös – Körmendi és Sarusi szabad csapat (K. Lajos S. Mihályról, S. Mihály K. Lajosról) (2006) – pompás barátságukba enged bepillantást. Az Édes otthonban (2007) – a Bereki Irodalmi Társaság kiadásában – Sarusi Körmendi barbaricum kétperceseit, azaz a Karcagi Szuperinfóban 2000. november 24-e és 2005. január 7-e között megjelent Találkoztam egy emberrel című sorozat darabjait szerkeszti mozaikregénnyé. Amelyben Körmendi örök népi szószólóként felvállalja az önálló arculatú nagykunsági táj és a kun népcsoport érdekeit, értékeit, hangulatait. A Szép Ernő, Nagy Lajos kedvelte apró színesek magyar hagyományát folytatja. Kifogyhatatlan történeteiben a mese könnyűszerrel ömlik, a színeket változtatja, a komort a derüssel. Jórésztben impresszionista-naturalista-realista – helyenként groteszk elemeket felvonultató – pillanatsfelvételek, vázlatok, karcolatok ezek a művek. Írójuk szintetizáló elme. A történetek hőseinek sorrendjét a pusztavéletlen hozta össze. Ezt a laza egységet maga az eleven nagykunsági gondolkodás, a „barbaricum” stílus ad hoc produkálta. Egy tájegység folklórja ez a gyűjtemény, ez a gyöngyszemekből álló füzér. A kilenc kínzás földjén (2009) 19 útirajz gyűjteménye. Körmendi egész életében közösségépítő volt. Ebben a kötetében különösen a keleti utazásainak jegyzetei szolgálják ezt a szándékát.

2006-ban – a költő 60. születésnapjára – jelent meg dr. Bartha Júlia szerkesztésében Az álom fonákja című válogatás az életműből. Szerencsés kézzel Körmendi három posztumusz verse – a Tisza mitikus keletkezéséről szól A folyó születése, a népvándorlások mondai hangulatáról a Történelem, a szeretetmámoros antropomorf folyóról A folyó látogatása (Eső, 2005. nyár) – is bekerül ebbe a kötetbe. Ugyanitt kerül kötetbe A békés barbár földjén című elbeszélése (Forrás, 2003.3.) is. Ez a mű pompás imitáció, hiszen Körmendi

di - zseniális formát találva – álarcosan, felvilágosodás kori utazó-utaztató attitűdben mondja el korunk Nagykunságáról mindazt, amit fontosnak tart örökül hagyni ránk. Istvánban – az író „önkéntes Vergiliusában” – lehetetlen rá nem ismernünk a barátja, Mándoky Kongur István színes személyiségére.

1977 és 1985 között az ELTE levelező tagozatára jár, hogy magyar nyelv és irodalom szakos középiskolai tanári és népművelés szakos előadói diplomát szerezzen. Ez tette lehetővé, hogy Karcagon a Déryné Művelődési Központban 1981-82-ben előadó, 1983 és 1985 között a Györffy István Nagykun Múzeumban művészettörténész, 1984-85-ben a Városi Csokonai Könyvtárban könyvtáros, illetve 1985 és 1987 között a Gábor Áron Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskolában teljes állásban tanár lehessen, és 1989-ben fél évig diákszínpadot vezessen.

1987 elején a gimnáziumban létrehozta a negyventagú diákszínházát, az úgynevezett Yorick KHT-t (Kedélyes Hangulatú Társaságot). Ennek volt a tagja többek között Váradi Szabolcs (most segédrendező), Zárug Péter Farkas (most politológus), Hangyási Attila (most grafikus). Ez a diákszínház óriási országos sikereket ért el. A karcagi diákok még ebben az évben Shakespeare Rómeó és Júlia című tragédiájának - nyelvi játékokban gazdag - paródiájával Csurgón aranyérmert nyertek. Ezt a Körmendi írta darabot 1987. november 9-én a fővárosi Operettszínházban is előadták. Balassagyarmaton pedig A helység kalapácsa adaptációjával érték el harmadik helyezést. Körmendi soha nem feledkezik meg ifjú barátairól. 1994-ben például A szelek szárnya című Jászkunság-antológiában megjelenteti Hangyási Attila grafikáit, Váradi R. Szabolcs (ő volt a Rómeó!) és Zárug Péter Farkas verseit. Sőt: Körmendi Vad játékok (1994) című kötetének borítóját is Hangyási expresszionista grafika díszíti.

1988-ban Mándoky Kongur István és az ő segítségével, a vállalkozó kedvű tanárok és a tehetséges diákok bevonásával megjelent a Szent forrás című, Műfordítások a türk népek irodalmából alcímű antológia.

Körmendi önzetlenül, nagy szeretettel, hivatásszerűen foglalkozott a tehetséges fiatalokkal. Az ifjúság mentora volt. Körmendi 1988-ban már ismét a Déryné Művelődési Központban dolgozik. Márciusában kitalálja, majd elindítja - az intézmény Műsorfüzetének

mellékleteként – a Karcagi Hírmondót, amelynek önállósulása után 1989 januárjától júniusáig főállású főszerkesztője lesz. Addig, amíg 1989-ben pályázat útján el nem nyeri a Jászkunság főszerkesztői tisztét. Körmen-di jelentősebb tudatformáló és közösségépítő tevékenységét a Karcagi Hírmondóban majd csak később, 1988 és 2004 között fejt ki. A különböző műfajú Körmen-di-írások, sorozatok, folytatások egy időre soha nem látott magaslatra emel-ték a hetilap színvonalát. Egyik kiemel-kedő írása a Karcag művészeti élete, amely 1995. november 29-én hangzott el a Karcagon rendezett tudományos napon. Határozottan deklarálja, hogy „Karcagnak sajátos szellemisége van”, amelynek három összetevője: a kun öntudat, a reformátusság és a keleti vonzalom.

Körmen-di írói munkássága, szerve-zői tevékenysége nagyon szerteágazó. Hihetetlen munkabírása volt.

1990 őszétől 1992. október 20-áig, a lemondásáig – az MDF színeiben – szülővárosa alpolgármestere, 1990 és 1994 között önkormányzati kép-viselője. 1990-ben indítja el az MDF helyi szervezetének Kunhalom (1990-1994) című közéleti lapját, amelynek egy ideig a felelős szerkesztője. A pol-gári hetilap sorozataival, galériájával csakhamar otthonossá vált, mert helyt adott a helyi értelmiség rendszerváltás felszabadította közlésvágyának, illetve a népi-nemzeti eszmeiségnek. De 1990-ben egy ideig a megyei Új Nép-lapnál is rovatot kap, „napló” címmel. Ide apró, ötletszerű, sóhajtásnyi val-lomásokat ír. Mivel éles szemű, kriti-kus újságíró volt, személyes élményei széles skálát öleltek fel. Ám 1993-ban és 1994-ben már, egy évig és négy hó-napig a Jászkun Krónikának dolgozik, az Árapály című rovatban. Újságírói műhelymunkája, műfaji sokféleségével, itt fejlődik a legtöbbet. Számos darab-ja itt készül el, nemcsak a Telefaxnak, hanem a Magánkrónikáknak is. 1995. október 16-án alakítja meg Karcagon a Kunhalom Polgári Kört, amelynek elnöke lesz. A kör hivatását így fogal-mazza meg: „az egyesület célja a vá-ro-s és a Nagykunság polgárai részére szervezeti keret biztosítása, hogy az itt lakók öntevékenységre építve a nagy-kunsági kulturális hagyományokat ápolja, fejlessze az egészséges lokálpatriotizmust (...) Az egyesület különösen fontosnak látja a felnövekvő nemzedék értelmi, erkölcsi és esztétikai nevelését. Arra törekszik, hogy a polgári élet iránt

felkeltse a lakosság igényét, fejlessze a demokratikus közösségi gondolko-dást, s hozzásegítse az ott élőket ahhoz, hogy sorsukat maguk irányítsák.”(9.) Ez a kör – érdekes előadásai sorozatá--val – dr. Varga Gyöngyi vezetésével ma is igen eredményesen működik. 1996 és 2002 között Körmen-di szerkeszti a Karcagi Kalendáriumot, amelyet a környék kalendáriumaitól elsősorban színvonalas irodalmi anyagának gaz-dagsága különbözteti meg. 1998-ban és 1999-ben Karcag névvel kísérletet tesz egy karcagi folyóirat létrehozására is. „A mostani Karcag nem az irodal-márok részéről lett megvalósult álom, hanem az önkormányzat foglalkozott a városban élő művészek helyzetével, és így merült fel: szükség lenne egy mű-helyre (...) Ez olyan műhely akar lenni, amely Karcaghoz köti az elszármazot-takat, másrészt felismerteti az itt élők-vel az értékeiket, öntudatot szeretne adni.”(10.) Itt mutatja be, az első szá-m-ban, a Röptető rovatban, unikumként, az ötéves Rideg Enikő Alexandra versét és rajzait. Hogy a periodika nem tudott folyóirattá fejlődni, annak elsősorban nem szellemi, hanem anyagi okai vol-tak. A barátja, Torok Sándor festő az ő tanácsára és az ő segítségével hozta létre 1995-ben a Berekfürdői Nagykun Nemzetközi Művésztelepet. 1999-ben Körmen-di szervezi meg a Berekfür-dői Nemzetközi Írótabort, amelynek a szellemét ő határozta meg, és haláláig a motorja volt. Körmen-di álmodta meg Berekfürdő jövőjét, amelyhez ezekkel a táborokkal szellemi muníciót is kívánt adni. 1999-től haláláig a Metróban, a Véleményem szerint című rovatá-ban megjelenő bölcs írásaival – egyre erőteljesebben – a keresztény értékek védelmezője és érvényesítője. Ő az egyetlen jobboldalinak számító mun-katárs. 2001-ben létrehozza a Bereki Irodalmi Társaságot. 2002-től haláláig a Szabad Föld riportere, sok műfajú írója is. Adta-hozta a hírt Nagykun-ságtól Nagykunságig. És nemcsak hírt ad a Nagykunságról, de lakóinak lelki gondozója is, lelkiismeretének ébresz-tője, az alkotó ember dicsérője, érdek-érvényesítő szószólója. Kiváló interjúi, portréi maradandó emlékeket rögzí-tenek erről a vidékről az új századelőn. A Szabad Földben próbálkozik meg a mese műfajával. A táltos kincse (2004) 30 írásából 9 itt jelenik meg. Talán a Szabad Földben tudja legjobban bi-zonyítani, mennyire építő, közösséget alkotó ember volt. Több publicisztikai műve itt is lenyűgözően hatásos tudott

lenni. Mindenütt megtalálta azokat az embereket az országban, akik az álta-la elképzelt szép nagykun közössége szempontjából valami fontosat tettek le az asztalra. Hetvennél is több azoknak a száma, akiket megszólaltatott a kisha-zája érdekében. 2003 tavaszán elindítja a Berek című, irodalommal, művésze-tekkel, fürdőkultúrával foglalkozó pe-riodikát, amelynek négy száma jelent meg életében. A negyedikben, 2004 szeptemberében számadást tesz arról, kik azok az írók, akikkel jól érezte ma-gát Berekfürdőn, az „Alföld édenkert-jében”, akikkel hasonló módon gondol-kozott, akiket maga köré gyűjtött, hogy megírandó műveikben is híret vigyék a kis településnek. „Őt év alatt tehát az alábbi írók fordultak meg Berekfürdőn: Alföldy Jenő, Bágyoni Szabó István, Balogh Elemér, Balogh Gyula, Banner Zoltán, Berecz András, Bertha Zoltán, Buda Ferenc, Cseh Károly, Dienes Esz-ter, Dobozsi Eszter, Barbara Dyeschka, Elek Tibor, Erdei-Szabó István, Fecske Csaba, Fekete Vince, Ferenczes István, Füzi László, Gálfalvi György, Jenei Gyula, Jókai Anna, Keresztes Ágnes, Kocsis Csaba, Birgit Koss, Körmen-di Lajos, Merényi Krisztián, Mezey Kata-lin, Nagy Gáspár, Nagy Zoltán Mihály, Oláh János, Rékassy Ildikó, Rott József, Sárándi József, Sarusi Mihály, Serfőző Simon, Szabó Bogár Imre, Szent Ernő, Ujházi László, Utry Attila, Vári Fábán László, Vass Tibor. Összesen negyven-egy fő.”

Körmen-di Lajos 2004-ben, nem sokkal a halála előtt mondotta: „ha-zajöttem, rájöttem, hogy nekem az Ég Oltára a Nagykunságban van. Egész pontosan Berekfürdőn. És nekem jó így.”(11.) A berekfürdői temetőben helyezték örök nyugalomra. Sírhelyén kőbe vésvé áll a már szállóigévé vált búcsúmondata: „Jó volt köztetek.” A berekfürdői díszkúton van kőbe vésvé a másik szállóigéje, a simogató, dajkáló hazaszeretetének legszebbik kézjegy-e: „Ha Berekben délibáb vár,/ ne csodál-kozz: / itt lakik a nyár”.

2011. július 1-jén Berekfürdő köz-ség posztumusz díszpolgári címmel ismerte el Körmen-di Lajos Berekfürdő kulturális arculatának kialakításáért végzett munkáját. Alig van Magyaror-szágon olyan település, amelyért annyit áldozott volna a költője, s amely annyit áldozott volna a költőjéért.

Körmen-di Lajos a Nagykunsághoz való kötődés-kötés legnagyobb írója, költője, irodalmi, lelki szervezője volt.

Dr. Rideg István irodalomtörténész

EMLÉKEINK SUBLÓTJÁBÓL

valki Zytás István magyar királyi főhadnagy visszaemlékezései az 1929 és 1937 közötti jászberényi szolgálati éveire

2. rész

1930. NOV. 11.

**Hubertus vadász – lovaglás
Jászberény határában.**

*A tiszti vadásztársaság
megalakulása*

Az ősz folyamán (1931) a Honvédelmi Miniszter módot ad arra, hogy minden olyan helyőrségben, ahol kellő számú vadász van – vadásztársaságok alakulhassanak. Jászberényben a tisztikarban legfeljebb 3-4 vérbeli vadász akadt. Vágó Dezső bácsi, Tarnay Feri és dr. Tóth Lajos – mint szenvedélyes vadászok – igen kardoskodnak, hogy mindenki lépjen be a vadásztársaságba és legyen a tisztikarban külön vadászterülete. Miért rontsuk el az általunk nagybecsült és szeretett barátaink mulatságát. Egyöntetűen belépünk a tiszti vadásztársaságba. Tarnay Feri mint született jáász, és tájékozott vadász nyomban megszerzi Jákóhalma egyik szép területét, melyet sok éven át – egészen a háború végéig – a tisztikar bérelt. A vadászterület sűrű aljnövényzettel van benöve és mert közel van a Tarnához – a fácánok kedvenc tartózkodási helye.

Olgay nem vadász, de mert a társas kirándulásokat igen kedveli – a következő év tavaszán – Hangya József tiszthelyettessel – a laktanya gondnokkal – egy kis vadászházat építtetett, tornáccal, nádtetővel és kályhával, ahová igen szívesen járunk az asszonyokkal és lányokkal kirándulni.

Korán délután, helyesebben nyomban ebéd után megindul a meghívott polgári vadászurakat, a tisztikart és az asszonyokat szállító kocsik és autók serege Jákóhalma felé. A vadászat rendezője Tarnay Feri, az uzsonnáé pedig Szabó Karcsi. A tisztitűzkezde személyzete külön teherautóra pakolja a már korábban elkészített húsokat, csirkéket és eszközöket, melyet a fegyvermesterek készítettek Karcsi utasítása szerint. Karcsi székely ember, és most kívánja bemutatni azokat a nyílt tűzön készíthető húsokat, mint a nyárson sült csirkét, kagylós húst, roston sültet, a kürtös kalácsot, mely a Székelyföld híres étele.

A vadászház előtti térségen ég a tűz és készül az uzsonna, miközben a vadászurak a hölgyek kíséretében elállják az erdő közepét keresztbeszelő utat, melyre előbb É-ről, majd D-ről indul a hajtás.

Medveckey Lajos és én a D-i hajtósereget vezetjük, majd ha jelt kapunk az indulásra. Az É-i sereg már elindult, mert igen ropognak a puskák és a hajtóktól sajnos az egész erdő. Kb. húsz percig tart az első hajtás, majd rövidesen indulunk mi is. A hajtó katonának botokkal verik az aljnövényzetet és nagyokat hujjognak, mi pedig Lajossal egy-egy felrepülő fácánra tüzelünk – ha csak mód van rá, mert a sűrű fák miatt néha teljesen eredménytelenül. Az erdő baloldalának meghajtása után átterünk a jobb oldalra és azt is meghajtjuk, majd kezdődik az uzsonna.

Szabó Karcsinak óriási sikere van. Majdnem lehetetlen eldönteni, melyik hűsféleség a jobb. Egy-egy nyárson öt

AZ 1932-ES ÉVBŐL

Az 1932-es év kilátásai sehol nem biztatóak a világon. A súlyos gazdasági helyzetet mi nem érezzük, csak a szegény szülők. Apuka kifakadásai nem sok megértésre találnak nálunk. Úgy lerázzuk magunkról, mint a kutya az esőt. Az 1932-évi húsvét is úgy zajlik le, mint az előző években: vidáman és gondtalanul, de most már Zahumenszky Lacival együtt. Nem sok az a két hét szabadság, úgy elrepül, mint a pillanat, alig, hogy belemelegedünk a szórakozásba, máris az autóbuss megállóban állunk a búcsúzó barátok között. Nehéz elszakadni a szülői háztól – mindig szívfájdalommal jár – még felnőtt fejjel is, pedig már elég

Hubertus vadászat Jászberényben

Jász Múzeum Fotótára

csirke forog és a négy nyárs alig győzi a jóévtágyú közönséget kielégíteni. Csodálatosnak tartom, de egy csirkét könnyen elfogyaszt egy közepes étvágyú úr, pedig a csirkék jó testesek. Szokásom ellenére – én is megettem egy fél csirkét, pedig már előzőleg a kagylós húsból is jól bepakoltam. A kürtöskalács is méltó volt a nagy híréhez, miért is mindegy-szálig elfogyott. Nem kívánom a finomságok receptjeit leírni, mert vadászkönyvben megtalálhatók. A két fővadász – Tarnay Feri és Vágó Dezső bácsi a vadászat eredményével igen meg vannak elégedve. A vadászház előtt több sorban hevernek a lelőtt kakasok – annak bizonyosságául, hogy a madarak téli etetése nem volt hiábavaló.

gyakorlatom van az elszakadásban. Több mint másfél évtizede csinálom. Szerencsére Berényben a barátok között gyorsan megy a vigasztalódás, sőt a feledés is. Délelőtt a szolgálat, délután a társadalmi kötelezettségek és este a kávéházi élet – nem sok időt adnak a búsulásra, mely többnyire már a vasútállomáson elkezd az elpárolgást, és a Lehelben véglegesen eloszlik.

Legtöbbször a csendes szórakozást szeretjük. A jó ízű beszélgetést 1-2 üveg Kéknyelű mellett. Néha a halk danázást, és az esetek többségében ez így is van. Csak akkor történhet nagyobb hangzavar, ha Fekete Gyurka vagy Fecske Sándor színrelépnek. Mindkettő erősen erőszakos és rabbi' tus természetű, külö-

nösen Fekete Gyurka, aki emellett durva és potyázó ember is. Fecske Sándorral még szívesen elvagyunk, mert ő csupán annyiban erőszakos, hogy nem enged el senkit a társaságból. Ő rendelkezik a cigánnyal, de ő rendeli az alkoholt, és azt fizeti is. Ilyenkor biztos, hogy reggel 5 h-ig nincs eltávozás. Fekete Gyurka viszont csak rendel, de nem fizet és emellett hihetetlenül durva viccei vannak.

A Sárközy szőlőben korán megtanultam a leckét, és nagyobb társaságban bort nem iszom, egy kortyocskát sem. Kivonom magamat az ivás alól azzal az indokkal, hogy nem szeretem a bort, csak a rumot. Mivel senki sem iszik rumot, így nem is kínálnak. Nagyon sok, ha az éjjel elfogyasztok két decivel. Ettől legfeljebb spiccem lesz, vagy még az sem. Pláne, ha még eszem is közben valamit. De ha engedném magamat 2-3 liter borral megtömetni, attól még az eszméletemet is elveszteném, nem beszélve a másnapi betegségről. Az én igen tisztelt és szeretett Percs Szili barátomat is szeretném álláspontom helyességéről meggyőzni, de ő igen simulékony modorú lévén, azzal senkit se akar megbántani, hogy visszautasítsa, ha kínálják. Így bár nem szereti a bort, de a kora reggeli órákra már leg többször elázik.

FÁCÁNVADÁSZAT

- KIRÁNDULÁS

(A tiszti vadásztársaság rendezésében, 1932)

Kétszteni szolgálat után már teljesen beilleszkedtünk úgy a laktanya, mint a város életébe. Levetkeztem a kezdő élet zavarait és bizonytalanságát, megismertem mindenkit jó és gyarló tulajdonságaival együtt, ahogyan az életben lenni szokott. Megjött a hangom. Hamar rájöttem én is, mint a többi fiatal, hogy katonai tudásunk torony magasan áll az öregeké felett, ami nem is csodálatos, és ezt ők is tudják. Elég gyakran látogatják a zászlóalj a magasabb parancsnokok. Ezeken a szemléken csak mi fiatalok szerepelünk, mert úgy a gyakorlat megtervezése, mint annak levezetése – mégcsak gondot sem okoz. Emellett a közvetlen előljárók meg vannak győződve, hogy amit csinálunk az jó, és sikere lesz mint ahogyan az mindig így is volt.

Már sokan vagyunk fiatalok, körülakjuk a laktanyát és szabadidőnket állandóan együtt töltjük. A Vásártér északi oldalán lakik Báthory Villi a feleségével, mellette Fekete Gyurka a feleségével. Szomszédságukban egy kis házban lakik Mikló Bandi és Pászthy Dénes, a laktanyával szemben Husznay Miklós az édesanyjával. A bungalowban öten: Szabó Karcsi, Percs Szili, Vajda Ernő, Székely Frici és én. A zsidó templom mellett –

egy kis utcában – az egyik oldalon Csurik Bandi és Medveczky Lajos, szemben velük – a péknél – Vaska Pista és Jost Lajos. A tisztí étkedze az egyik tanyánk – különösen télen – ahol sokszor a vacsorába nyúló viták közepette – szidjuk a kormányt a nyomorúság, szegénység, valamint a buta és gerinctelen politikája miatt. Nyáron a bungalowban jövünk össze, ahol a gangon, vagy a jó hűvös szobákban nyújtjuk a szót. Tisztességes földbirtok-reformot, munkaalkalmak teremtését, a szegénység és nyomor megszüntetését kívánjuk, hogy minden magyar – a tisztesség munkája után – meg tudjon élni.”

Közreadja: dr. Zitás István
folytatjuk

50 éves lenne Simon Imre (1966-1993)

„Éltem és ebbe más is belehalt már.”
(József Attila)

60, 70, 80 éves közéleti személyek születésnapját egyre nagyobb örömmel ülik meg a barátok, tisztelők. A fél évszázados életkor még normál körülmények között nem tartozik az ünnepelendők közé, hiszen jó esetben az életmű sem záródott le.

Más a helyzet, amikor már az 50 évet is csak múlt időben írhatjuk le: Simon Imre, a jászjakkóhalmi Horváth Péter Honismereti Szakkör volt ifjú tagja 27 évesen távozott az örök mezőkre, rétekre, kedvenc madarai közé. Írhatnám azt, hogy egy volt a szakkör tagjai közül, de mégsem írhatom, mert nem mennyiségileg, hanem minőségileg emelte a szakkört magasabb szintre.

Hatodikos volt, amikor 1978-ban hét fiú osztálytársával együtt Fodor Dénesné történelem tanár javasolta a felnőtt szakkörbe. Hamarosan otthon érezte magát és társaival együtt élvezte a felnőttek meséit a múltrol, rang volt akkor szakkörösnek lenni a felnőttek között.

Mivel 29 évesen én voltam hozzájuk korban legközelebb szakkörvezető helyettesként, így nekem kellett a két korosztályt összehangolnom. Imivel ez annál jobban sikerült, mert közös volt az érdeklődésünk. Én is jártam a természetet, túráztam, sokszor elkísértem a madarak megfigyelésére. Frászt kaptam a sokszor tízméteres fa tővén az apáti határon, ami-

kor az egerészölyv fészket figyelte meg közelebbről, természetesen biztosító kötelekkel felszerelve. Az akkor még nem természet védett borsóhalmi sziken kilométereket mentünk nyitott szandálban, bokáig érő tocsogókban a dolmányos varjú fészkek közelébe. Sátrat barkácsolt össze, melyben éjszaka helyezkedett el, és hajnalban végezte megfigyeléseit a Makkos-erdő szélén.

A nyarakat táborokban töltötte a Vencei-tónál. Elmentem meglátogatni, és meg sem találtuk egymást a nádasban. Persze buzgón jegyzetelt, amikor meg vele voltam, akkor engem tanított arra, amit ő tudott, én meg őt arra, amit én tudtam. Nem szerette a matekot, de annál inkább a szaktanár lányát: ő lett később a felesége.

Kaposvár-Toponáron járt főiskolára, természetesen a kis állatok témájában. Az igazságtalanságot nagyon nem szerette, de ezt nem is rejtette véka alá. Toponáron rögtön összekapott a portással, és azt kérte az illetékesektől, hogy azonnal vizsgálhasson, mert azzal a nagy pofájú emberrel ő nem kíván egy éjszaka sem egy fedél alatt maradni.

Gondolta, hogy na vége van! Nem lett, talán ők is ismerték a portásukat, Imi elsőnek ment és elsőnek be is jutott. Leveleit úgy címezte feladóként, hogy Simon Imre Istenhátamöge.

Aztán jött a végzetes folytatás. A katonaságnál történt valami, gyógyíthatatlan, agresszív betegség tört ki rajta. Tudta, hogy nem sok van neki hátra. Kis fiával még nagyot bicikliztek, amíg bírta: „Sajnálom, hogy őt már nem tudom felnevelni, de hátha folytatja, amit én elkezdtem.”

Humora a tragikus percekben sem hagyta el. Az injekciót beadó nővérnek akként magyarázta véletlen rúgását, hogy „csak az utolsó rúgást gyakoroltam”.

Egy közös cikkünk jelent meg országos lapban: A Jászság élővilága a földrajzi nevek tükrében. (In: Búvár, 1983. 3. szám.) Gimnazista volt akkor.

Sajnos nem adatott meg neki, hogy megfigyeléseit folytathassa, megjelentet-

hesse, megvalósíthassa álmait a berényi állatkerttel kapcsolatban is. Édesanyja, kishúga, Anikó, aki emberileg is méltó testvére volt a honismeretben is, és ma is eltéríthetetlen természetvédő gyászolta sokunk mellett. Sírján kedvenc írójának – Fekete Istvánnak – sorai olvashatók. Reményt keltő, hogy időközben naggyá nőtt kisleve megörökölte tőle a madarak szeretetét.

Fodor István Ferenc szakkörvezető

Simon Imre

1956 emlékezete Jászberényben – konferencia – emléktábla-avatás

Az 1956-os forradalom és szabadságharc hatvanadik évfordulója Jászberényben is méltó megemlékezésekkel telt. A világrengető történelmi esemény jegyében a Jász Múzeum és a Nagy Imre Társaság Jászberényi Szervezete közösen tudományos konferenciát tartott októberben. A vendégek a városháza dísztermében hallgathatták meg az előadásokat.

Szabó Tamás polgármester köszöntőjében arról beszélt, hogy '56 eseményei a rendszerváltás időszakában példaként is szolgáltak. Nagy Imre 1956 szimbólumává vált, emberi és politikusi nagyságát senki sem vitatja. Jászberény számára az 1956-os eseményesek fájdalmas múltat jelentenek. A hősök előtt fejet hajtunk, tetteik, áldozatuk egyben a hazához és az emberséghez fűződő viszony mércéje is számunkra – mondta.

**Dr. Szabó Tamás polgármester
köszönti a megjelenteket**
Fotó: Bugyi Gábor

A Jász Múzeum igazgatója, Hortiné dr. Bathó Edit volt a konferencia vezetője, háziasszonya. Ő elsőként Balahó Zoltánt szólította. A Nagy Imre Társaság elnöke sorra vette, hogy mikor és hol volt már emlékkiállítás '56-ról, illetve Nagy Imre életútját részletesen ismertette. A magyar történelem emblemikus alakja valójában 50 éves kora után vált ismert politikussá. 1945 után ő volt a földosztó agrárminiszter, ami igen jelentős időszaka volt hazánknak. 1953-ban miniszterelnök, majd 1956-ban a forradalomban a változás mellé

állt, s vezette az országot néhány napig. Az előadásból megismerhettük azt, hogy milyen ember is volt a hétköznapokban, hogy mit tanult, mikor hol élt, milyen barátai, kapcsolatai voltak magyar és más kommunista vezetőkkel.

Nagy Imre egykori lakása ma emlékmúzeum, ahol számos emléktárgya, képek, archív anyagok is megtalálhatók, s ezeket is láthattuk a kivetítőn az

Bolla János emeritus jászkapitány
Fotó: Bugyi Gábor

előadás során. Balahó Zoltán a személyiség bemutatására törekedett. Szólt arról, hogy a kommunizmus eszméjével a Szovjetunióban, az I. világháború utáni hadifokságban ismerkedett meg, majd Moszkvában élt 15 évig, s elkö-

**Balahó Zoltán,
a Nagy Imre Társaság elnöke**
Fotó: Bugyi Gábor

telezett kommunistaként dolgozott. A mezőgazdasággal foglalkozott részletesen, 1945 után így lett agrárminiszter, s történt a földosztás. 1945 és 1956 között országgyűlési képviselő volt, '53-tól 1955 tavaszáig miniszterelnök.

Ekkor őt leváltották, és a pártból is kizárták, mert a hazai pártvezetés nem tartotta jó iránynak törekvéseit. A nép azonban igen. Őt akarták vissza 1956-ban. Nagy Imre vállalta a feladatot, és szeretett hazája hamarosan kivégezte. Sok régi képpel illusztrálta az előadást az elnök. Az utolsó, egy színes kép fennmaradt a kivetítőn, így a 60 éves Nagy Imre derűs portréja tekintett ránk a konferencia során.

A folytatásban Tóth Pál Péter jászárokszállási születésű szociológus egyik földijéről, Nagy Imre fontos munkatársáról, Donáth Ferencről, életútjáról, a

Dr. Tóth Pál Péter szociológus
Fotó: Bugyi Gábor

**Besenyi Vendel, a Nagy Imre Társaság
Jászberényi Csoportjának elnöke**
Fotó: Bugyi Gábor

kommunista eszmékhez fűződő kapcsolatáról tartott előadást. Azt fejtegette, hogy miként lehet az embereket manipulálni. Konkrétan azt a helyzetet,

amikor már nyilvánvaló, hogy rossz irányba halad az ország, az emberek kárára van a politikai döntéshozatal, mit is lehet tenni. Szólt a mindent tudó pártvezetés és a párhűség viszonyáról, azokról a mozgató rugókról, melyek végül '56 tragédiájához vezettek.

Besenyi Vendel helytörténeti kutató 1956 jászberényi eseményeit ismertette a tőle ismert alapossággal a kezdetektől

Dr. Gedai István, a Magyar Nemzeti Múzeum nyugalmazott igazgatója
Fotó: Bugyi Gábor

a november 4-i tragédiáig, valamint a következményekig. Szolnok megyében itt voltak a legvéresebb események, a forradalmárok és a beérkező szovjet erők közötti összetűzés, tragédiák sora egészen a nagytemplom tornyának elpusztulásáig. Aztán a megtorlás is „példás” volt, sokak életét keserítette meg az üldözés.

A város főterén 1945-ben állított szovjet emlékmű ledöntése 1956. október 27-én volt az első nagy forradalmi esemény Jászberényben. A forradalomhoz csatlakozók új vezetést alakítottak ki, nemzetőrséget a rendőrség helyett, s a tanácsi vezetést is átvették. Az Aprítógépgyárban, a Fémnyomó és Lemezárugyárban és a kisebb cégeknél is forradalmi vezetés alakult. A jászberényi forradalmárok az egykori huszárlaktanyában elhelyezett szovjet alakulattal korrekt kapcsolatot alakítottak ki már korábban, s ezt most is megerősítették. Egymást tiszteletben tartották, s nem ellenségként tekintettek egymásra. Mindez november 4-én délutánig tartott, amikor a hazánkba újonnan, a Szovjetunióból a magyar forradalom eltiprására küldött katonai egységek meg nem érkeztek.

November 4-én délután nagy lövöldözés történt a főtéren hat magyar és

két szovjet áldozattal, s közel 60 sebesüléssel. A beérkező egység tankjai a nagytemplom tornyát is elölték. 1968-ig csonkán emlékeztette az itt élőket 1956 novemberének tragédiájára.

Az utolsó előadást dr. Gedai István, a Magyar Nemzeti Múzeum nyugalmazott főigazgatója tartotta. Ő 1956 októberében, egyetemistaként – három társával - vett részt a forradalmi eseményekben Jászberényben. Ezért első

radalom után is – mondta az egykori forradalmár.

A színvonalas, érdekes és az 1956-os forradalom eszméihez méltó előadások után a konferencia résztvevői átsétáltak a Lehel Vezér Gimnázium Zagyva felőli oldalához. Itt az iskola egykori jeles diákja, Donáth Ferenc agrárközgazdász tiszteletére emléktáblát avattak. Erre az eseményre eljött egyik fia, Donáth László és családja is. Az evangélikus

A konferencia közönsége

Fotó: Bugyi Gábor

Donáth Ferenc emléktáblája a Lehel Vezér Gimnázium falán Fotó: Bugyi Gábor

fokon 5 évet kapott, majd másodfokon másfél évet, és azt le is töltötte.

Börtönélményeit, a hosszas bírósági eljárást is említette, de azt is, hogy ki miként igyekezett segíteni neki. A jászberényi tanúk letagadták, hogy ismerik, a lakosok, sőt, még a berényi börtön őrei is segítettek az ítéletre várókat, ahogy lehetett. Az biztos, hogy a jászberényi emberek velük voltak, együttérzésüket érezni lehetett a for-

radalom után is – mondta az egykori forradalmár. A színvonalas, érdekes és az 1956-os forradalom eszméihez méltó előadások után a konferencia résztvevői átsétáltak a Lehel Vezér Gimnázium Zagyva felőli oldalához. Itt az iskola egykori jeles diákja, Donáth Ferenc agrárközgazdász tiszteletére emléktáblát avattak. Erre az eseményre eljött egyik fia, Donáth László és családja is. Az evangélikus

Kiss Erika újságíró

(A konferenciát az 1956-os Forradalom és Szabadságharc 60. évfordulójára létrehozott Emlékbizottság támogatta.)

JÁSZ-KUN KÖZÉLETI ARCKÉPEK

A megtalált és felvállalt küldetés Jászfényszaruért, avagy Tóth Tibor és a családi örökség felelőssége

„...mindig talál tennivalót s a dolgra társat az igaz ember.”

Benjamin László

Egy tanulmányban azt olvastam, egy regény legfontosabb és legmeghatározóbb eleme a nyitás, az első mondat. Az arcképek megrajzolásakor a saját eddigi tapasztalatomból azt a következtetést vontam le, hogy interjúalanyaim megnyilatkozásaiból is a legmeghatározóbb, a legkarakteresebb az

Tóth Tibor

első néhány szó és mondat, ami először eszükbe jut az életpályájuk összegzésekor. Bár nem mindig ezekkel kezdtem az írásomat, de írás közben alapmotívumként mindig ott volt a hívó szó, az, ami azzá tette beszélgetőpartneremet, amivé végül is lett. Tóth Tibor esetében az a szó Jászfényszaru, illetve a FÉBE.

Tóth Tibor negyedik fiúgyermekként született az eredetileg jászárokszállási paraszti gyökerekkel is rendelkező iparos családba, ahol az, hogy iparosá vált az apa, a társadalmi ranglétrán való felemelkedést és a magasabb művelődési igényt is jelentette. Igaz, egyik testvére kisgyermekkorában meghalt, de a családi emlékezet nem felejtette el soha, ma is féltve őrzi sok-sok egyéb emlékekkel együtt az egyetlen fényképet, amelyen édesanyja ölében ott ül a soha nem ismert báty. És bár a bevezetőben

egy hívó szóról beszéltem, Tóth Tibor esetében is legalább kettő volt, s – nem sorrendet tekintve – a második a család. Az a közeg, amely meghatározta indulását, sőt az egész életét.

Nagyszülei földművelők voltak Jászárokszálláson, s mivel a nagycsalád minden tagjának nem jutott elég megművelhető földterület, így került Tóth Tibor nagyszüleinek családja a 20. század fordulóján a kisebb aranykorra értékű, de nagyobb földterületű Peres-dűlő, Csányi határ szögletébe, Jászárokszállástól kb. 25, Jászfényszarutól 9-10 kilométerre. Mivel mindkét település elég messze esett a „birtoktól”, a fényszaruinak nem akaródzott kitelepülni, a területen az árokszállási betelepülők foglaltak szállást, oda építették tanyájukat.

vonatra nem telt, ha haza szeretett volna menni, akkor csak a kerékpár maradt: 100 km oda és ugyanannyi vissza, s ez edzésnek és a kitartás megerősítésének, jellempróbának is jó volt. Ez a kicsit rideg példa később majd a gyermekei nevelésében is visszaköszött, bár Tibor emlékei szerint inkább csak a bátyjai voltak ennek részesei, ő már egy idősebb és sokkal szelídebb apára emlékszik.

Édesanyja és édesapja tanyaszomszédok voltak, mindössze 300 méterre laktak egymástól, ami a tanyai mértékeket nézve tényleg elenyésző. Az apa a kovácmesterséget űzte a viszonylag nagy tanyán (a patkoláson kívül még sok mindent csinált, ami a falusi, tanyasi életben elengedhetetlenül szükséges volt), a felesége az állatokat (ló, tehén,

A Vasút-tanyai iskola tanulói az 1958/59-es tanévben. Balról a második sor első tanulója Tóth Tibor. A tanító Mészáros Tivadar

Az apa szakított a hagyományokkal, a (nehéz megélhetésű) földművelés helyett a könnyebbnek vélt ipart választotta az egyik nagybácsi példája nyomán, meg abból az okoskodásból is, hogy talán egy rokon nem fog sok pénzt kérni a tanonctól. Így került az édesapja Kecskemétre, a nagyvárosba, ami olyan élményekhez juttatta, amiket tanyán soha nem tapasztalhatott volna meg. Bár korántsem volt egyszerű a helyzete, napi 10-12 órát dolgoztak,

disznók, birkák, nyulak, szárnyasok sokaságát – köztük csirkéket, pulykát, libákat, kacsákat –, sőt pávákat) gondozta, és ő foglalkozott a kb. 2,5 hold földdel is. Nem kell ecsetelnem, milyen színes élet folyt a Peres tanya 124 alatt, aminek minden eleme, gondja és öröme beépült Tóth Tibor személyiségébe. Akkor alakulhatott ki benne az az érzés, hogy „Vannak, akik mindig morognak, mert a rózsáknak töviseik vannak. Én hálás vagyok, hogy a töviseknek

vannak rózsabimbói”, (Alphonse Karr), vagyis igyekezett és igyekszik mindenben meglátni a szépet, az értékeset, a jót, s ha lehet, ezzel az örömmel meg is ajándékoz másokat is.

Óvodába nem járt, ahogy maga sokszor tréfásan mondogatja, a ház mögötti kiserdő, a szérűskert és a pajtásai tanyaudvara volt a gyerekszobája, ott nőtt fel, a természetben szocializálódott, de közösségben, a tanyán lakók közösségében. Feltehetően ekkortól fedezi fel azt az érzést, amit Appelfeld így fogalmazott meg: „Az egyén minden fontossága ellenére sem minden. A közösség fontosabb nála, mert az hozta létre a nyelvet, a kultúrát és a hitet. Ha az egyén a közösség javáért dolgozik, felemeli azt, és maga is felemelkedik vele együtt.” Ekkor még nem tudatosan ugyan, de családi mintát is követve egyre meghatározóbb lesz számára a közösségért végzett munka fontossága és felelőssége. Ezért vallja azt, hogy nagyon boldog és élményekben gazdag gyermekkorra volt, amiből a mai napig táplálkozik. Nem felejtí a szurgyikban alvás semmihez sem hasonlítható bensőségességét, a tanyai tevékenység mindennapos feladatait (a favágás, az állatok etetése, a tehénlegeltetés, a köpülés, a csalamádévágás, a kapálás, a kukoricatörés és -fosztás mind-mind a tevékenységei közé tartozott), de az apának is sokat és sokszor segített, így megismerte a kovácsolás alapfogásait, működtette a fújtatót, szította a tüzet. Fizikailag is megerősödött, s a szellemi megerősödés sem váratott sokáig magára.

Az elemi iskolai tanulmányait a tőlük 4 km-re lévő Vasút-tanyai iskolában kezdte 1958-ban, ami nem volt egyszerű feladat egy kiskisiskolás számára. A napi 8 km-t télen gyalog, tavasszal, ősszel kerékpárral tette meg, ami testedzésnek is jó volt, de arra meg különösen, hogy figyelemmel kísérhesse az évszakok változásait, a természet közelségét, a növények, állatok életét. Olyan félig osztott általános iskolában tanult, ahol az 1. és a 3., a 2. és a 4., valamint az 5-6-7. osztály tanult egy tanulócsoportban. A nyolcadik osztály mindig a faluban tanult az ottani nagy iskolában.

Ennek az oktatásnak voltak kézzel fogható eredményei, de hátrányai is, pl. az, hogy bizonyos tantárgyakat nem tanultak szakos tanár hiánya miatt, pl. orosz, éneket, és a testnevelés órák is sajátosan zajlottak le, futballoztak, amit egyikük sem bánt nagyon. Az ötödik

osztály elvégzése után bekerült a községi iskolába, mert egyre kevesebben laktak a tanyákon, logikusnak tűnt az ottani felső tagozat megszüntetése. Ma is humorosan említi, mekkora derűséget keltett, amikor az új iskolában a szekrényugrásra került sor. A neki-futás még csak ment is, de amikor ott tornyosult előtte a magas szekrény, bizony inába szállt a bátorsága. Azzal is szembesülnie kellett, hogy a korábban fel nem ismert diszlexiája nem kevés nyelvi, helyesírási problémát jelent a számára (olykor még ma is). És az iskolaváltás problémáihoz hozzáadódott még a családi életformaváltás is, amit a téjesítés okozott. Az apa nem örült a szövetkezetesítésnek, de a tsz-eknek is szükségük volt kovácsokra, így a korábban önálló ipari tevékenységet végző apának a földjével be kellett

arra, hogy iskolázottabb volt, mint az átlagparasztok, hogy az iparosok szervezettebbek voltak, és hogy volt báljuk, körük, őt pedig mindig alkalmasnak tartották arra, hogy képviselje a tanyai parasztság és iparoság érdekeit az éppen formálódó demokráciában éppen úgy, mint annak előtte. Tóth Tibor úgy gondolja, a génjeiben van a közösségért dolgozás igénye. Az édesapja és a bátyjai is a közösségért dolgoztak az őket megválasztók meglepedésére, a bennük megbízók akaratából. Ebből közvetlenül következne az, hogy ő is valami vasas szakmát fog tanulni az apjához, a bátyjaihoz hasonlóan, ezzel szemben a nagyszülők örökségét folytatta, amihez több oldalról is kapott megerősítést. Az egyik az volt, hogy a szülői tanya melletti kis földterületen volt szőlő is, amiben korábban már ő

**Ráday Mihályal,
aki oklevelet ad át a 20 éves FÉBE vezetőjének**

Fotó: Szabó Ákos

lépnie a szövetkezetbe, s ez is 1959-re esett. Megszűnt a havi biztos kereset, a tsz-ben a munkaegységre előleget fizettek. Az éves elszámolás után az előleg kiegészült, ha a kereset magasabb lett volna, de olyan is volt, amikor nem. A kifizetés ilyen rendszerre miatt korántsem érezték magukat biztonságban. A tanya melletti kert, a lábas és szárnyas jóságok ellátták ugyan élelemmel őket, de a boltokban nem lehetett hitelre vásárolni alapvető élelmiszereket (sót, cukrot), petróleumot, ruhaneműt, iskolai szereket. Tóth Tibor szembesült azzal, hogy a korábban a falusi hierarchiában magasabban jegyzett iparos, a kovácsmester is elveszíti kivételezett helyét. Pedig az édesapja büszke volt

is munkálkodott, kapált, kacsolt, kötözt, mikor mire került sor, a tsz is szőlőtelepítéshez kezdett, kellett volna a fiatal szakemberek, másrészt az anyagi nehézségek is olyan pályaválasztás felé terelték, amivel segíteni tudta a bevétel nélkül maradt családját. Testvérei jóval idősebbek voltak, már kirepültek a szülői házból, az édesanyja háztartásbeli volt, közvetlen bevétel nélkül, az édesapja pedig súlyosan megbetegedett, hosszabb időre kiesett a munkából, szó sem lehetett volna olyan továbbtanulásról, ami pénzbe kerülhet. Sem a gimnázium, ami után csak később várható szakképesítés és egyben bevétel is, sem pedig olyan szakma, ahol a

(folytatás a 20. oldalon)

(folytatás a 19. oldalról)

mestereknek a képzésért fizetniük kellene. Kapóra jött a Jászberényben induló mezőgazdasági szakmunkásképzés, ahol a mai vásárló értéket figyelembe véve is jelentős ösztöndíjjal támogatták a fiatalokat, többel, mint az akkori tsz-járadék volt. (Mai értéken kb. 35.000 Ft-ot jelentene az internet adatai szerint, a kifli akkor 40 fillérbe, egy gombóc fagyi pedig 50 fillérbe került, a téliszalámi kilója 70 Ft volt.) Meg lehet érteni, az akkori pályaválasztás nagyon jó ötletnek tűnt, egyben anyagilag is megérte.

Még az általános iskolában talákozott több kiváló tanáregyenységgel, köztük különösen egy, Lantos Péter volt rá nagy hatással. Ő volt az, aki később a legmeghatározóbb példaképe lett, és ő ismertette meg behatóan a tantárgyával, a történelemmel, ami egész további életére hatással volt. Máig hálás azért, hogy munkaköri köteletségén túl is foglalkozott vele pl. nyelvtanból, így a diszlexia hátrányait is sikerült valamelyest legyőznie. Ez

véletlen, hogy évtizedek múlva a Fényszaruiai Baráti Egyesülete elnökeként kiadta volt tanára helytörténeti kutatásokat tartalmazó írását Jászfényszaru története címmel (2003). Maradandó emléket állított egy másik kiemelkedő tanáregyenységnek is, Kiss Józsefnek, akiről a FÉBE helytörténeti kutatócsoportját nevezték el (1993), bár diákkorában az ő szakkörében nem vett részt, de a rajzot, földrajzot tőle tanulta. Az általános iskolai és szakmunkásképzős tanárainak többsége nagy hatással volt rá, a mottóban már idézett verset ő maga idézte, s talán ez a részlet lehetett a pedagógusok fája és emlékműve ötletadója is, ami szintén az egykori tanítvány, Tóth Tibor kezdeményezésére valósult meg (2002-ben).

„Mind többet gondolok
hajdani mestereimre,
az elcsöndesedett férfiakra,
akik ifjúságom fölé magasodnak
megviselten és méltóságosan,
akár a százados fák.
Nem hősök, nem vértanúk,

A Tanítók emlékművénél, 2007

Fotó: S.F.T.

a tehetségeseket különleges módszerekkel felkaroló kiváló tanár nem mezőgazdasági szakmunkásnak szánta történelemből igen tehetséges diákját. Már ekkor sejtette, hogy ha nem is kis kerülő után, de később meghatározó szerepet fog játszani életében a magyar nyelv és irodalom, egyben a történelem szaktanára, a mentora, Lantos Péter. Mivel Tóth Tibor tisztelettudó és egyben hálás tanítvány is, egyáltalán nem

nem vezérek
egyszerű lelkek voltak,
a szegények uniformisát viselők,
mesterségek fogásainak,
anyagok természetének ismerői,
dolgoztak, amíg éltek
és meghaltak észrevétlenül,
alakjukat kövek, nevüket énekek
nem őrzik.”

(Benjámin László:
Emléknél többek)

Jászfényszaru most már őrzik. Nemcsak a valamikori tanítványok emlékezete, hanem ott vannak bronzba álmódva, kőbe vésvé az örökkévalóság-
nak megörökítve a tanítók, a hajdani mesterek, a példaadók. Azok, akiknek Tóth Tibor sokat köszönhet.

Tóth Tibor rendszerető ember, ez abból is kitűnt, hogy minden irata, életének dokumentumai rendben, rendszerezve vannak, beleértve a kisiskoláskori ellenőrző könyveket, okleveleket, fényképeket, de a legújabb, a FÉBE munkájához köthető iratokat is. Róla is írhatta volna Popper Péter: „Akiben zűrzavar van – zűrzavart hoz létre környezetében. Akiben rend van – rendet teremt maga körül.” Ez a rendszeretet és az egyre tökéletesebbé válás igénye jellemezte kisiskolásként is (meg később is, pl. a beszélgetésünk idején, amikor az általam bölcsező nagyvonalúsággal rendezetlenül hagyott könyveket, papírlapokat azonnal sorba rakta az asztalon, amint annak közelébe került). Talán gyermekként még nem fogalmazta meg, de parasztősei szorgalma és eltökéltsége, a korábban már megszokott és apai hatásra életelvvé vált belső fegyelem és következetesség az új iskolában is kiemelkedő teljesítményre ösztönözte.

A további sorsába is beleszóltak a véletlenek, meg a szükségszerűség is. A szakmunkásképzőben hamarosan az osztálya középpontja lett, szívesen szavalt, mesélt, képviselte a maga és társai érdekeit a hivatalos fórumokon, szórakoztatta őket szünetekben és fellépéseken bűvészmutatványaival, szervezte közös kulturális programjaikat. A szakmunkásképzőben kiválóan tanult, minden évben jeles bizonyítványt kapott, s ennek nemcsak az volt az oka, hogy az ösztöndíj a tanulmányi átlagtól függött, hanem valóban érdekelte is az, amit tanult. Végül vörös kiváló minősítésű szakmunkás bizonyítványt kapott, s ezzel helyezkedett el a helyi tsz-ben.

Végzettsége szerint brigádvezetőnek kellett volna lennie, 60 hektár szőlő felelősének, de mégis furcsán nézett volna ki, ha az alig 17 éves fiatal „dirigál” az idős, tapasztalt parasztembernek. Ezt ő is természetesnek tartotta, így viszont mindig olyan helyre került, ami valami újdonságot jelentett, s ahol sokat tanulhatott. Volt öntöző-gépkész, pechjére éppen esős időszak volt, sok tapasztalatot ebben nem szerzett, ezt ma is sajnálja, kipróbálhatta magát mint göngyölegraktáros, zöldáruátve-

vő, gabonaátadó, bérszámfejtő, vagyis szakmájában, a szőlőtermesztésben csak tanulóként dolgozott, a termelési gyakorlatokon, évente 6-6 hónapot. Elmondása szerint sokat köszönhetett a szövetkezetnek és közvetlen főnökének, Csikós Ferenc tsz elnöknek, aki bízott benne, s akitől nemcsak sokat tanult, de aki engedte is tanulni. Nagy nyereségnek tartja, hogy sok embert megismerhetett a különböző területeken, a szakmai előmenetel mellett ez volt a legfontosabb a számára.

Hamarosan rájött arra, hogy a családi karma elől nem menekülhet, a munka, a beosztásából adódó feladatok mellett a közösséggel is foglalkoznia kell, éppen úgy, mint egykor édesapjának, vagy közvetlenül előtte a bátyjának. Így lett ifjúsági vezető a tsz-ben, ahol a fiatalok művelődésével, kulturális tevékenységével foglalkozott elsősorban. Magasra tette a mércét, Goethe mondsát a magáénak vallotta, vagyis azt, hogy: *„Ha olyannak látjuk az embereket, amilyenek, akkor rosszabbá tesszük őket; ha viszont úgy kezeljük őket, mintha azok lennének, aminek lenniük kellene, akkor segítjük őket azzá válni, amivé képesek.”* Komolyan gondolta az elvárásokat, a célja mindig a közösség és az egyén képességeinek fejlesztése volt, akár komoly, akár vidám programokat szervezett. A műveltségi és szakmai vetélkedőkkel, az akkor divatos települési Ki Mit Tudokkal és Ki minek mestere vetélkedőkkel nem egyszerűen az volt a célja, hogy szórakoztassa a fellépők szüleit, nagyszüleit, a „nagyérdemű közönséget”, bár önmagában ez sem lett volna kis dolog. És nem is az, hogy fellépési, megmérettetési lehetőséget adjon olyanoknak, akik egyébként soha nem álltak volna színpadra, akik soha nem mertek volna közönség előtt vizsgázni, hanem a szabadidő eme hasznos és értelmes eltöltésének tartalmas módjával a kortársai személyiségét is fejleszteni akarta a fent már idézett magasabb elveknek megfelelően. Ő volt a falu „Vágó Istvánja”. Műsorvezető, konferanszié, színjátészó együttes menedzsere és tagja, alkalmi fellépője, riporter, ügyeletes szórakoztató amatőr bűvész, pávakörök találkozóinak szervezője. Írt újságcikkeket, szavalt esküvőkön, névadókon, temetéseken, egy személyben minden ő volt, akinek ismertsége már jóval túlnőtt a munkahelyén, vagyis a 70-es évek elejétől kezdődően hozzáért az élete (hol szorosabban, hol kissé lazábban, de akkor

is sajátosan) a településhez, szülőhelyéhez, Jászfényszaruhoz. Sőt, ekkor megyei, országos versenyek lebonyolítására is felkérték, és ő boldogan és lelkesen vállalta az újabb szolgálatokat.

Már fiatalkorában felismerte, hogy igaza volt Palotai Boris írónőnek, aki így fogalmazott: *„Az élet értelmét nem keresni kell, hanem nekünk kell értelmet adni az életnek.”* Tóth Tibor tudatosan készült arra, hogy minél teljesebb értelme legyen az életének, s ezt közösség, a község, majd később a város közössége nélkül továbbra is elképzelhetetlennek tartotta. Soha nem egyéni érdekek

azok előtt zajlott, akik között ma is él, akik több ciklusban is megválasztották önkormányzati képviselőnek, különböző civil szervezetek a társadalmi közösségek elnökének, aki nélkül a mai Jászfényszaru elképzelhetetlen. De ez egy újabb fejezet része.

A hihetetlen mennyiségű társadalmi (főleg kulturális) munka mellett leérettségizett, munkaköreikhez szükséges továbbképzésekben részt vett, ezekkel együtt különböző felsőfokú szakképzéseket szerzett, ugyanakkor folyamatosan dolgozott, de nem az alapszakmájában.

A XX. FÉBE bálon Cserhádi Ágnessel, Mészáros Lászlóval, Györiné dr. Czeglédi Mártával és Zsámboki Zsolttal

Fotó: Pordán

motiválták, ha valamit felvállalt, azt a közösség jobbtámaszának szándékával vállalta fel. Azt már a sorsa szerencsésének, bónusznak tartotta, hogy közben ő maga is tanult, művelődött, fejlődött, nemesedett e tevékenységek során. Valahogy úgy, ahogy Müller Péter nagyon is találóan megfogalmazta: *„Igazi közösség csak ott jön létre, ahol az emberek rejtélyes módon szeretik egymást. Vagyis barátok. Minden érdeken, valláson, politikán, társadalmi helyzeten és világnézeten túl.”* Természetesen politikai nézetei neki is vannak, voltak, de azt mindig igyekezett magánügyként kezelni. A politika és a közösségért végzett munka egy rövid időre keveredett csak életében, amikor a település első és egyben utolsó függetlenített politikai munkatársa lett. De büszkén vallja azóta is: *„...a hatalom árnyékában is igyekeztem megmaradni annak, aki voltam.”* Ennek hitelességében nincs okunk kételkedni, hiszen egész életútja

Bár a kitűnő szakmunkás bizonyítvány az akkori törvények alapján lehetővé tette volna a szakirányú továbbtanulást a szőlész-borász felsőfokú technikumban, de megijedt a feltételektől, úgy gondolta, annyi a hiánya a gimnáziumban érettségizettekkel szemben a közismereti tantárgyakból, hogy azokat pótolni nem tudja, így osztályfőnöke javaslata ellenére nem oda, hanem Hatvanba jelentkezett a Bajza József Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola levelező tagozatára, ahol 1971-ben érettségi bizonyítványt szerzett. Ezek után sem maradt tétlen, képesített könyvelői, majd humán erőforrás menedzselő, közép és felsőfokú munkaügyi képesítést, végül felsőfokú személyügyi szakképzést szerzett a különböző tréningek tanúsítványai mellett. Részt vett (nem mintha erre szüksége lett volna) kommunikációs kompetenciafejlesztő tréningben. (folytatás a 22. oldalon)

(folytatás a 21. oldalról)

település-média és több egyéb tanfolyamon, amit felsorolni is szinte lehetetlen, mert lemaradni a 21. században sem akart.

Tóth Tibor hűséges típus, de néhány-szor állást volt kénytelen változtatni, ahogy történt ez oly sokak életében is. Azt soha nem gondolta, hogy egy alkalommal – és nem is rövid időre – el kellett hagynia munkavégzés miatt Jászfényszarut is, bár (mondja kicsit hamiskásan és talán elégedetten, némi büszkeséggel is), sokan azt hitték, végig ott dolgozott, annyira jelen volt akkor is a város mindennapi életében, kulturális, közművelődési, civil programjaiban. „Így utólag visszagondolva, úgy volt jó, ahogy a sors akarta...” – mondta, s sorolja, mi mindennel foglalkozott. Minden munkahelyen megállta a helyét. A rendszerváltás a FOKT Kisállatfeldolgozó jászberényi üzemében érte. Innen az Autoelektro Kft.-hez hívták, összesen 18 évig volt bejáró dolgozó, vagyis 2008-ig. Erre a majdnem két évtizedre vonatkozott a helyiek egy részének az a megállapítása, hogy bár napi nyolc órában vidéken dolgozott, de legalább ugyanennyi időben Jászfényszarut, annak kulturális, szellemi életét szolgálta, de ezzel így nagyon leegyszerűsítjük mindazt, amit ő tett a városáért azalatt, míg nem helyben dolgozott. Mindkét munkahelyén munkaügyi feladatokkal, biztonságtechnikával foglalkozott, majd hazatért Jászfényszaruba, ahol a városháza alkalmazásába került, s itt került összhangba mindaz, amit civil munkásként eddig munkaidő után, illetve alkalmazásban, munkaidőben végzett, mert a beosztása szerint kulturális szervező-, biztonságtechnikai szakreferens lett. Nyugdíj előtt négy évvel megérkezett. Hazaérkezett. Más talán megelégedve hátradólt volna, ő meg újult erővel folytatta a több évtizeddel azelőtt megkezdett városvédő, városi értékeket gazdagító munkát. A sok korábbi program megtartása mellett ekkor kezdte szervezni az évenkénti Tarlófesztivált, a Talentum találkozót, a Koreai-Magyar Barátság napját, a testvérvárosok és kirajzott települések Kapcsolatok Napját, a nyugalmazott köztisztviselők – közalkalmazottak találkozóját, az újévi koncertet.

A napirendje nem sokat változott, mert ahogy korábban, így most sem napi 8 órát dolgozott, csak a helyben lakással megspórolta a Jászberénybe utazás idejét, így több jutott a

közösségre. A legfontosabbra, amivel a beszélgetésünket kezdte, Jászfényszarura, a FÉBE életére. Az 1993-ban alakult Jászfényszaruiak Baráti Egyesületének az alakuló közgyűlésétől a mai napig (és még minimum 5 évig) az elnöke. Olyan gazdag programokkal jelentkeztek az elmúlt évtizedekben, hogy mindent felsorolni nem lehet. Egy biztos, a ténykedésük, s így Tóth Tibor ténykedése nélkül Jászfényszaru sokkal szegényebb lenne. Amikor a FÉBE munkálkodásáról beszélt, akkor említette a fent idézett mottót, vagyis ő hivatkozott a munkában segítő társakra, de mindannyian tudjuk, nélküle semmi nem így működne. A teljesség

Bognár Ágnes és Tóth Tibor nagyszülők Szabó Lara unokájukkal. Fotó: S.F.T.

igénye nélkül sorolom csak fel, milyen területeken tevékenykedik Tóth Tibor és az általa vezetett egyesület. Önálló csoportokat működtet, mint pl. a Kiss József helytörténeti Kutatócsoportot havi rendszerességgel, a Színházba járók baráti csoportját évi 20-25 önköltséges színházlátogatással, a Szűcs Mihály Huszárbandériumot az évi 40-50 fellépésükkel és minden ügyleteik intézésével, beleértve a gazdálkodást is, korábban működött a Borostyán Társastánc Klub, a Jóbarátok Ifjúság Klub valamint a Kerékpáros Klub is. A FÉBE által (1994) létrehozott önálló közhasznú szervezetet, a Jászfényszaruért Alapítványt 22 év óta segítik.

Indítványozására alapított az egyesület kitüntetések, elismerések, így oklevelet és plakettet, ezüst kítűzőt,

tiszteletbeli és örökös tagsági címet, amikkel a jó munkát végzetteket kívánják elismerni. A tíz és húsz éves tagsági viszonnal rendelkező tagoknak bronz emlékérmét illetve bronzkítűzőt adományoznak. Minden oklevél, érem, plakett, kítűző kiváló művészi alkotás, Szabó Imrefia Béla szobrászművész keze munkája. Lokálpatrióta lévén mindenkit igyekszik megkeresni, akinek valami kötődése is van (volt) Jászfényszaruhoz, s a megtalált, felfedezett személyekkel tartja tovább is a kapcsolatot, mert tudja, a gyökerek nem engednek ugyan, de a kötetlékek lazulhatnak, amit ő nem igazán szeretne. Így tartja a kapcsolatot pl. a Kanadában élő Gyenge Valériával, az olimpikkal, elhunyt nagybátyja, Gyenge Péter családjával, akinek egy helyi vonatkozású könyvét ki is adták, valamint tudósokkal, kutatókkal, színészekkel, egyéb művészekkel, beosztásra, szakmára, ismertségre, politikai meggyőződésre és hitvallásra való tekintet nélkül minden messzire elszármazottal, akinek fontos a fényszarui kötődés. Aki már valaha is belekóstolt az efféle tevékenységbe, az tudja, mennyi körültekintés, figyelem, empátia és főleg idő kell ahhoz, hogy a kapcsolatok működjenek, hogy ne tűnjék se túlságosan erőszakosnak, se lagymatagnak, felületlennek és emiatt sértőnek a közeledés. Megnyugtató a számára, és a megvalósításhoz erőt is ad neki az a tudat, hogy minden kezdeményezése mögött ott tudhatta, tudhatja ma is a FÉBÉ-n túl a város vezetését, az önkormányzat tagjait, élükön az értékteremtés és a használni akarás legfőbb támogatóját, a polgármester-asszonyt.

Rendkívül sok könyvnek kiadója az egyesület illetve Tóth Tibor, és legtöbbször a szerkesztés felelősségteljes munkáját is felvállalja. Az immár 23 éve elnök Tóth Tibor szerint a legfontosabb, hogy minden évben létrehozzanak egy-két maradandó értéket, amivel a várost gazdagítják. Volt kitől tanulnia az értékteremtést, a közösségért érzett felelősséget felnőtként, sőt különböző közösségi feladatok kitalálójaként is. Példaképének ebben, de emberi tulajdonságainak színesítésében is a város köztisztviselőiben álló nyugalmazott főorvosát, dr. Lakatos Bélát említi, aki sok-sok bensőséges beszélgetéssel, bölcs atyai tanáccsal, személyes példamutatóval, életpaszttal-átadással formálta és formálja továbbra is egyéniségét, erősíti elhivatottságát, bátorítja az élet

minden területén, ha elbizonytalanodik. Hiába a megszámlálhatatlanul sok eddigi eredmény, nem szégyell tanácsot kérni, segítséget elfogadni senkitől sem, de Lakatos doktor úrtól különösen nem. Büszke arra, hogy ilyen nagy tekintélyű, kiváló jellemű embert a közvetlen barátjának, „dologban társának” tarthat.

Az évente megrendezett, különleges szereplőket felsorakoztató jótékonyági műsoros est és bál kiemelkedő rendezvénye az egyesületnek és a városnak egyaránt. Könyveket, helytörténeti kiadványokat, évfordulóhoz kapcsolódó jubileumi emlékérmeket, CD-eket, a település jeles épületeit megőrkítő képeslapokat adnak ki, és a tárgyiasult emlékek létrehozásában, a meglévők felújításában is élen járnak. Mindben ott van Tóth Tibor vagy ötletgazdaként, vagy megvalósítóként, vagy motiválóként, de leginkább mindhárom minőségben. A város szegényebb lenne a városszépítő tevékenységük nélkül. Teljességre most sem törekedhetünk, de néhány fontos elemét megemlítem, hogy képet kaphassunk arról, mi mindenre gondol, mi mindent nem felejt el Tóth Tibor, s ezáltal a megvalósult gondolat része lesz a közösségi emlékezetnek is. Emléktáblákat állítottak a város jeles személyeinek, pl. a pedagógus Kiss Józsefnek, két orvosnak: dr. Hortáver Józsefnek és dr. Sándor Imrének, a helyi plébánosnak, Litkei Antal c. prépostnak, a város életében jelentős szerepet játszott egykori előljárónak, a Szűcs családnak. Ez utóbbiak emléktábláját és kriptáját felújították, 1892-ben megjelent életleírását 1996-ban hasonló kiadásban közkinccsé tették. Megújították az útszéli kereszt egy részét is, emlékfákat ültettek a honalapító Árpád vezérnek és a tanítóknak, az országban egyedülálló módon Tanítók emlékművét is avattak, amely mészkő katedrán elhelyezett, olvasható, lapozható bronz könyvvel idézi meg a település pedagógusait, akiknek annyit köszönhetett nemcsak Tóth Tibor, de minden fényszarui egykori diák. A Millenniumi díszkút, a Megbékélés emlékmű és a Jubileumi bronz dombormű, ami a város neve első említésének 575. évfordulójára készült, a Vasút-tanyai emlékmű, mind azt mutatja, a történelem, a helytörténet, az értékek őrzése és átadása milyen fontos a számára.

Amikor azt firtattam, hogy volt mindenre ideje, azt mondta, ha családot alapított volna, mint ahogy azt tették

körülötte szinte mindannyian, biztosan nem jutott volna szabad vegyi értéke ilyen volumenű közösségi munkára. Ő ezt az életformát választotta, s ezzel elégedett is volt mindaddig, amíg el nem érkezett az 50. születésnapja, amit úgy kívánt megünnepelni, hogy ha már ő annyi esküvőn, lakodalomban részt vett, de a sajátjára nem hívhatott meg senkit sem, akkor legalább ezt az 50. születésnapot úgy ünnepli, hogy visszahívja szűkebb rokonságát, régi barátait, ismerőseit, közösségei tagjait. Így is történt. Miután rendben lezajlott a vacsora, az ünnepség, mindenki hazaindult, ki-ki a párjával..., csak ő ment egyedül, pár nélkül. Sokáig az édesanyjával élt, de ekkorra már ő is eltávozott, s hiába kísérte haza a bátyja, hogy mégis ne menjen egyedül, otthon csak az üres lakás várta. Ez 2002-ben volt. Ez volt az az esemény, ami elgondolkoztatta, ami rádöbbenette, hogy eddig nem foglalkozott a magánéletével, de talán mégis jobb lenne egy társal megosztani a magányt, bár tudta, ez nem megy parancsszóra. Azt mondják, nincsenek véletlenek, mindennek úgy kell történnie, ahogy történik. Ezt nem tudom, de tény és egyben talán sorszerű is, hogy tulajdonképpen a helytörténeti kutatások iránti elkötelezettségének köszönheti a párját, 2007-től a feleségét. *„Az embernek egész addig halványlila göze sincs róla, hogy ki lehet a lelki társa, amíg nem találkozik a tekintetük.”* Ez az irodalmi idézet Munroe amerikai írótól az ő esetükre teljesen igaz. Az ő tekintetük nem itt a közelben találkozott, annak ellenére sem, hogy kettejük lakóhelye között mindössze 35 km a távolság, hanem egészen Sümegig kellett menniük (külön-külön), hogy a városvédők országos konferenciáján ez a történelmi, mindkettőjük életében fontos pillanat bekövetkezzék. Bizton állíthatom, nemcsak ők ketten és a közvetlen család örült az egymásra találásnak, hanem a jászfényszarui barátok, ismerősök zöme is. Újra család vette körül, feleség, az ő férjzett lánya, s velük együtt egy kis unoka, az egyetlen, aki a nagypapa számára olykor átírja a napirend fontossági sorrendjét is.

Valahol azt olvastam, hogy a házasság nem versenyfutás. Ezen a pályán együtt futnak a párok, kéz a kézben. És valóban. Az azonos érdeklődés és gondolkodás, a közösségért érzett kötelesség, az elhivatottság és elkötelezettség az értékek megóvásában és továbbadásában olyan elemek, amelyek

erősítik ezt a későn megtalált, de annál nagyobb figyelemmel őrzött nyugalmat és boldogságot. Kötelékük a közös munkára is kiterjed, így válik egyre erősebbé, szilárdabbá, eltéphetetlenné. Az ősbizalom lehet ennyire erős, ahogyan hiszi, igenis ebben az életkorban is kell valaki, aki bombabiztosan áll az ember mögött, aki elkapja, ha megbotlik, felsegíti, ha elesik, ápolja, ha megbetegszik, aki nem kérdőjelezi meg a párja lépéseit akkor sem, ha esetleg valami váratlanra készül, mert hiszi, hogy ebből is a legjobbat hozza ki.

Már néhány éve, 2012-től nyugdíjas, de ez nem jelentett életformaváltást az életében. Szabályosan minden reggel „munkába indul” az egyesület irodájába vagy tárgyalni valakivel, aztán délután ebéd, s délután ugyanaz, mint délelőtt, sokszor késő estig. De csak így jut idő az új programok megvalósítására is: a renkhagyó történelemórákra, múzeumok éjszakájára, a kulturális örökség napok rendezvényeire, a kemence ünnepére, a természeti értékek védelmére. Mindezek mellett folyamatosan tudósít az eseményekről a helyi lap hasábjain, bemutatja a hónap értékének választott, helyi különlegességnek tartott tárgyat, tartja a kapcsolatot az elszármazottakkal. A gázközösség elnökeként 1992-ben ugyan befejeződött a munkája, de 1993-tól nemcsak a FÉBÉ-nek, hanem a Lakásfenntartó Szövetkezet igazgatóságának is elnöke, 17 évig vezette a honismereti táborokat, és tagja a Jászsági Honismereti Egyletnek, segítette, irányította a Teleház (2002-2007) és Civil ház (2001-2013) tevékenységét, jelenleg önkéntes munkában a Városi Értéktár kezelője.

Soha nem mérlegelte, kap-e valami elismerést a munkájáért, a jól elvégzett munka örömevel mindig megelégedett. Ennek ellenére sok visszajelzést kapott, de egy korábbi nyilatkozatából az derült ki, hogy az igazi elismerés a számára az, hogy ha gyalog vagy kerékpárral megy az utcán, felismerik, és fogadják a köszönését vagy a keresztnevének szólítják, leállnak vele beszélgetni. A helyin kívül a tágabb közösség is elismerte a tevékenységét. Aranykoszorús KISZ-jelvény (1974), a Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója miniszteri elismerés (1975), Kiváló Ifjúsági Vezető Érem (1978), KISZ Érdemérem (1980), Kiváló Társadalmi Munkás HNF kitüntető jelvény (1983) Déryné-emlékplakett (1997), „Jászfényszaruért” Emlékérem (1997),
(folytatás a 24. oldalról)

(folytatás a 23. oldalról)

Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt (2003), Egyesületi Munkáért Ezüst Kitűző (2003) mutatja, milyen hivatalos elismerésekben volt része ezidáig. Amikor végiggondoljuk az életét, mekkora és milyen utat tett meg a Peres-tanyától a jászfényszaruai főtéren magasodó városházáig, a paraszt-iparos ősöktől a felsőfokú szakmai végzettségek megszerzéséig, a családi küldetés felfedezésétől annak felvállalásáig és következetes megvalósításáig, egy nagyon gazdag és teljes, univerzálisnak mondható élet lapjai peregnek le előttünk, amiben a múlt, az elődök, az ősök tisztelete, megbecsülése családi és helyi, lokális szinten mindig jelen van. Bármilyen közeli is a múlt, az valójában már történelem. Tisztában van azzal, hogy „Ami két perce még jövő volt, az egy perce már múlt, és azóta történelem”. Ezért is tiszteli annyira a jelent és az abban megbújó múltat, meg erre is figyelmeztette egykori tanára, akinek annyit köszönhetett.

Amikor egy alkalommal eddigi élete összefoglalására kérték, Abraham Lincoln egyik gondolatát választotta mottónak. „A legvégén nem az fog számítani, hogy mennyi év volt az életedben, hanem hogy mennyi élet volt az éveidben.” Rajta, tessék kiszámítani, hány élet is volt ebben a 65 évben! Csak remélhetjük, hogy még további nagyon sok élet lesz a következő években is, mert tele van tervekkel, újabb, megvalósításra váró és arra érdemes ötletekkel, energiával és bizalommal, hittel az emberekben, munkatársaiban, a megérdemelten megtalált társban, a jövőben. Mert ugyan folyton a múltat kutatja, a település, az ott lakók történetét vizsgálja, elemzi, de szeme előtt egy teljesebb, gazdagabb, boldogabb, egyre értékesebbé váló jövő képe lebeg, ami tárgyi, szellemi és természeti produktumokban őrzi a jövő nemzedéknek Tóth Tibor (és természetesen a vállalt közössége) kéznyomát, szellemiségét, értékmentő és értékátadó munkásságát. Ehhez kívánunk további „életeket”, sok erőt, energiát, és még nagyon sokáig – „dologra társakat”. Sok-sok és az értékes múlthoz méltó társakat. Olyanokat, akik eddig is szerették, tisztelték, támogatták, segítették. Biztosan meg is találják majd egymást. Legalábbis kívánom, hogy így legyen. A nyertes mindeképpen Jászfényszaru lesz.

Dr. Kalmár Pálné
nyugalmazott középiskolai igazgató

Kunmadaras 725 éves

Szerencsés az a település, amelynek voltak és vannak olyan krónikásai, akik jó forrásokra támaszkodva, hitelesen rögzítették, írták meg a múltját. Kunmadaras lakói is hálásak lelkipásztoraiknak múltunk megismeréséért. A kutatómunkában három tudós teológusunk jeleskedett. Elsőként Sinay Miklós (1730-1808) lelkipásztort, kollégiumi professzort, püspököt említem, aki 1759. április 1-jétől 1760. április 15-ig volt a kunmadarasi gyülekezet prédikátora. Lelkészi szolgálata alatt kezdte írni a „Nemes Nagy Kun Madaras Reformata Ecclesiának Könyve, melyben minden régi és mostani emlékezetes változásai az ecclesiának a régi írásokból kiszedve ide vagnak beírva” című terjedelmes könyvét, amelyet a későbbi lelkipásztorok is gyarapítottak írásaikkal.

szolgálata alatt – többek között – településünk őstörténetét, kun örökségünket, a redemptionnal összefüggő lakossági változásokat, szabadságharcokori helytállásunkat dolgozta fel.

Kutatásai közül kiemelkednek Ősmadaras faluvá válásának adatai: A község területének megszállása a 9. század végén a honfoglalással kezdődött. Árpád fejedelem fia, Üllő az első birtokosa. A ma is létező Üllő földrajzi név ezt az emléket idézi. A következő megszállás a 10. század közepére, Taksony vezér idejére tehető. A honfoglalás után Ohát kun vitéz emberei telepedtek a község területére. 1243-ban IV. Béla ugyancsak kunokat telepített ide, ezt IV. (Kun) László 1290. július 10-én bekövetkezett halála előtt újabb 200 kun család betelepítésével folytatta. Közben 1279-ben keletkezett az a Kun

A kunmadarasi redemptusok emléktáblájának átadása Fotó: Lengyel Csaba

Időben dr. Kormos László (1919-1996) lelkipásztor levéltár-igazgató, Kunmadaras díszpolgára következik, aki 1944. május 10-étől 1959. november 22-ig szolgált Kunmadarason. Összefoglaló helytörténeti munkájából, „Kunmadaras fejlődéstörténete termelőszövetkezeti községgé alakulásáig” tudjuk, hogy betelepedésünktől kezdve mennyi történelmi vihart kellett kiállnunk, újra és újra megkapaszkodnunk.

Dr. Ötvös László Ph.D (1930-) kutató lelkes, „Nagykunságért” díjas történetíró, bibliatörténész ma is a támogatónk. 1981-1996-ig tartó kunmadarasi

kiváltságlevél, amely szerint a kunok megfogadták, hogy sátraikat elhagyva keresztény módra, állandó házakban s falvakban fognak lakni, és mindenben a keresztények szokásaihoz alkalmaztatják magukat. Kunmadaras a 13. századtól kun település, amelynek nevét (Madaras) – a jelenlegi oklevélkutatás – 1391-től tartja számon. Ősmadarasnak (Modoros) faluközösséggé alakulását azonban éppen 100 évvel korábban, vagyis 1291-re tehetjük a fentebb említett adatok alapján.

(Tört. Etim. Szótár II/809.; Ötvös László: Madarasi Krónika, Kunmada-

Koszorúzás a kun kopjafánál

Fotó: Lengyel Csaba

Az irodalmi műsor közönsége

Fotó: Lengyel Csaba

ras, 1989.; Ötvös László: *Kunmadaras 700 éve. Debrecen, 1991.*)

Kunmadaras nagyközség az idén faluközösséggé alakulásának 725 éves évfordulóját ünnepli. 2016. május 22-én a település lakói - a jelentős számú elszármazottal együtt - emlékeztek a múltra. Redemptios emléktáblát avattunk, koszorúztunk és áldást fogadtunk a kunok betelepülésének emlékére állított kopjafánál. Fotókiállításon mutattuk be az ősök élethelyzeteit, a „Bölcsőtől a koporsóig” című ünnepi műsorunkat településünk irodalomtörténeti emlékeiből állítottuk össze. Az irodalmi kincsesládából felidéztek Csokonai Vitéz Mihály, Jókai Mór, Szemere György, Mikszáth Kálmán, Tóth János, Csoóri Sándor, Sarkadi Sándor kunmadarasi vonatkozású írásait. A műsor eszeneciáját az innen elszármazott neves művészek és az itt élő lelkes amatőrök fellépése adta. Együtt ünnepeltünk a Bácskossuthfalváról és a Madaras nevű testvér-településekről érkezett vendégekkel. Ezen a napon kapta meg díszpolgári címét dr. Ötvös László és a

Kunmdarasért oklevelet Tóth Károlyné.

Az ünnepséget jelenlétével megtisztelte Dr. Fazekas Sándor, földművelésügyi miniszter, országgyűlési képviselőnk, a redemptios emléktáblát pedig Berec Zsolt, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei közgyűlés alelnöke avatta fel.

A nap zárásaként a Keil Ernő Fűvősenekar szórakoztatta az egybegyűlteket, akik megköstölhatták a kunmadarasi bográcsos ételeket. A több száz fős érdeklődő szolidan és meghittten - az értékmerítés és értékmentés nyomán - ünnepelt.

Településünket őseink 725 évvel ezelőtt hitből és reményből építették. Ennyi év távlatából hitelesen fogalmazhatjuk meg, hogy hiába dúltak itt tatár és török hadak, pusztított többször tűzvész, tizedelte lakóit az éhínség és járvány, vagy sorvasztotta álmunkat diktatúra, Kunmadaras megmaradt és élni kíván.

*Laczkó Tóth Bertalanné,
a Kunmadarasi
Honismereti Egyesület elnöke*

Verselő Jászok

ÁLOM A KÖDBEN

*Disznószempillájú hajnalom
a Tavaszt én megálmodom.*

*Aranycipőjében majd a Nap
végigfut a zöld gyepen
s ránk borítja bő ruháját
habosan kékesen.*

*Párát vet majd a Föld,
szűz hevétől ifjú Napnak,
sarjadó rügyecskék a vágyban,
lombbá fakadnak.*

*Pezsdtítő ízűktől a
részeg szelekeknek,
padlásan a hagymafejek,
zöld kedvre repesnek.*

*A Lét ölébe cseppent Világ,
zsongással tele
s zeng, mint millió méhraj,
a Természet nemző öröme.*

Nagy Edit (1978)

MÉG EMLÉKSZEM

*Még emlékszem honnan jöttem,
én a Tökfaluban születtem;
tanyavilág szűk markában,
egy szatocsüzlet sarkában
s Anyám úgy vitt el onnan pólyában,
hogy kifüstiolt kémeny
bámult utánam.*

*Keseregni ritkán szoktam;
az életet úgy fogadtam ami,
mert átlépegetni fényévnvi gondolatot,
ólombetűs lábaimon próbáltam,
mertem az örök megmaradás dacos reményével,
tizenegyes lámpa pislogó fényével.*

*Többet kap az élettől, ki nehezen kapja,
kényeztetett kölyök unalom rabja,
míg én fantáziám lován, ó hogy nyargaltam!
kezemben kötötű, fülem rádióhoz tapasztottam,
vigyázva álmát szeretteimnek,
voltam s maradtam: kíváncsi gyermek.*

*Ifjúságom korcsma szennyje, bűze,
fortyogott alattam a bűnt üldözve,
hogy maradjak hótiszta,
Apám úgy szeretett;
az öléből szennyes-hírűt megvetette,
asszonyoknak csak a tisztát nevezte.*

*Megtiltott bálók, kirándulások,
miért is vágyódtam utánuk?
csak mára tudom, amit kaptam több
s minden ellen felvértezett,
acélosra edzett
s nőttömmel csak növekedett.*

*S mögöttem bár sírok domborodnak,
sértsem meg ujjam vériüket látom
s ahogyan fáj ugyanúgy kiáltom
- törzsem, ha százszor megbántatott,
a rög alól én mindig
új sarjra fakadok.*

Nagy Edit (1968)

Tájháznézőben

A Jászsalsószentgyörgyi Helytörténeti és Hagyományörző Egyesület tájháznéző tavaszi kirándulása olyan sikeres volt a tagság körében, hogy most ősszel folytatni kellett. Év elején célul tűztük ki, hogy megismerjük a Jászság helytörténeti gyűjteményeit, tájházait,

zattal építették meg. E témában tehát sok tapasztalatot szereztünk.

A gyűjteményeken kívül megtekintettük a települések kulturális értékeit is, így megismertük Alattyánon Gecse Árpád munkásságát, megtekintettük a dósai köhidat, és ott ittunk a „Jászok

kincse”-ből, Ágón Macsi Sanyi bácsi bemutatta az Iskolamúzeumát.

Minden település büszkén őrzi és mutatja emlékeit. Fontosnak tartják, hogy a múltbeli paraszti élet emléke fennmaradjon, hogy a következő nemzedék lássa a nehézségeket, az értékeket és össze tudja hasonlítani a saját életével.

A kirándulás most is vidáman telt, mert a házakban felelevenedtek a régi szép emlékek. A tagság nagyrésze gyerekkorában ilyen körülmények között élt, ezeket az eszközöket használta a család, így öltözködtek. A túránk végén, Pusztamonostoron belebotlottunk a szüreti felvonulásba, ahol borral, pogácsával és tánccal kínáltak minket.

Köszönjük, hogy mindenhol szeretettel fogadtak a lelkes lokálpatrióták! Jánoshidán Zámori Jánosné, Alattyánon Dr. Mosonyi Sándor, Jászkóhalmán Papp István, Jászdózsán Zsidei István, Jászárokszálláson Görbe Szilvia, Jászágon az örökifjú Macsi Sándor.

Marton Rita

A Helytörténeti Egyesület tagjai az alattyáni Helytörténeti Gyűjtemény előtt

Fotó: M. R.

s példákat keresünk arra, hogy máshol hogyan működtetik, kik gondozzák. Mivel a mi tájházunk nagyon fiatal intézmény, így több kérdés felmerült bennünk, például a nyitva tartással, vagy a programok szervezésével kapcsolatban. Az egyik legfontosabb kérdés, hogy milyen wc- megoldásokat alkalmaznak az egyes tájházakban. Filozofálhatnánk is azon, hogy mennyire kell autentikusnak lennünk a témában. Itt is ragaszkodnunk kell-e a hagyományokhoz, vagy a korunknak megfelelő módszert is alkalmazhatjuk? A kirándulásunk során mindkettőre láttunk példát. (Sőt tavasszal olyan helyszínen is jártunk, ahol egyáltalán nem volt semmi.) Először kicsit furcsa volt a jánoshidai Virág Gellért házban az angol wc, mozgáskorlátozottaknak is szánt szabványos méretekkel, de a pályázat, amiből felújították az épületet, ezt is előírta.

És valljuk be őszintén, nagyon elszoktunk már a pottyantós kerti budítól. Szerintünk, miközben hagyományt őrzünk, az emberi szükségletek kielégítésére lehet alkalmazni a civilizáció frissebb színvonalát. Nagyon szép példát kaptunk a kevert megoldásra a jászárokszállási Jász háznál, mert a korszerű vizesblokkot bontott téglás pad-

Papp István a jászkóhalmi Horváth Péter Helytörténeti Gyűjteményben tart tárlatvezetést

Fotó: M. R.

Zámori Jánosné jászkapitányné asszony a jánoshidai Virág Gellért gyűjteményt mutatja be

Fotó: M. R.

Percz László emeritus jászkapitány köszöntése

Születésnapra ünnepségre gyűltek össze november 17-én (csütörtökön) a pusztamonostori Művelődési Házban a jászkapitányok, kapitánynék, a szomszéd települések képviselői és a helyi képviselő testület tagjai. Az ünnepségre Percz László emeritus jászkapitány 80 éves születésnapja adta az alkalmat,

Sári Ferenc polgármester átadja a Pusztamonostorért Díjat Percz Lászlónak

ismerésre tett szert. A munka mellett a közéletben is tevékenyen részt vett. Volt tanácstag, megyei tanácstag, Megyei Közgyűlés bizottságának tagja, majd két cikluson keresztül településünk Polgármestere.

1998-2006-ig a település vezetőjeként számos fejlesztés fűződik a nevéhez. A

labdarúgás életben tartása területén is.

Percz Lászlót 2008-ban a képviselőtestület jászkapitánnyá választotta. Feleségével, Ágnes asszonnyal azóta is azon munkálkodnak, hogy településünk hírnevét, megbecsülését öregbítsék.”

Ezt követően Sári Ferenc polgármester átadta a díjat az ünnepeltnek, majd Tukora Bakos Nikoletta egy régi születésnapra énekel, Turjányi Annamária pedig egy születésnapra verssel kedveskedett az ünnepeltnek. Ezután behozták a hatalmas születésnapra tortát is, amit az ebédet követően jó étvágyal fogyasztottak el az ünnepség résztvevői.

A köszöntők sorát Pócs János országgyűlési képviselő nyitotta meg, majd a jászkapitányok folytatták, akik Molnár János jászberényi származású, de Budapesten élő festőművész Lehel-mondát ábrázoló alkotását adták át jókívánások kíséretében kapitánytársuknak. Győriné dr. Czeglédi Márta Jászfényszaru, Mozsár Lászlóné pedig Jászágó település képviseletében köszöntötte Percz Lászlót. Ezután a magánszemélyek köszöntései következtek. Percz László a meghatódottságtól elcsukló hangon mondott köszönetet szülőfa-

amelynek előkészületéről az ünnepelt mit sem sejtett.

A vendégeket Sári Ferenc polgármester úr köszöntötte, és elmondta, hogy az ünnepség előtt ülésezett a település önkormányzata, amely úgy döntött, hogy Percz László emeritus jászkapitány 80 éves születésnapja alkalmából Pusztamonostorért Díjat adományoz. A laudációt Varga László, a képviselő testület korelnöke olvasta fel: „Percz László 80 évvel ezelőtt, 1936. november 19-én született Pusztamonostoron iparos család második gyermekeként. Édesanyja háztartásbeliként, édesapja kazánkovácsként dolgozott. Már ifjú korában megmutatkozott közösségi szerepvállalása, kezdetben lelkes úttörőként, majd később a sportban is. Tanulmányai végeztével, 1955 júliusától az Aprítógépgyárban kezdett dolgozni, ahol szép eredményeket ért el. Mi sem bizonyítja ezt, mint hogy a forgácsoló üzem vezetője lett. Beosztottai szereték embersége, akaratereje, kitartása és fegyelme miatt. Munkája során számos elismerést, kitüntetést kapott. Anynyira szerette a munkát, hogy még az Aprítógépgyárból történő nyugdíjba vonulása után is aktívan dolgozott.

Az Abráziv Kft-nél töltött évek alatt nagyon sok új barátra és még több el-

teljesség igénye nélkül, többek között a Szabadság úti szennyvízhálózat megvalósulása, a Rákóczi-Vörösmarty-Dózsa György-Bercsényi-Tűzoltó-Alkotmány és Rózsa utca szilárd burkolattal tör-

A jászkapitányok köszöntik a 80 éves Percz Lászlót

tendő ellátása, a közvilágítás korszerűsítése, a hulladéklerakó rekultivációja, a benzinkút átadása, a tornaterem rekonstrukciója, az általános iskola felújítása. Jelentős szerepe volt a helyi

Fotó: Györgyfiné Balogh Zsuzsanna

luja önkormányzatának a magas kitüntetéséért, s minden vendégnek a szíves köszöntésért.

**Hortiné dr. Bathó Edit
múzeumigazgató**

Dr. Fekete Lajos turkológusra emlékeztek Jászberényben

Fekete Lajos Kossuth-díjas történész, turkológus, levéltáros, paleográfus, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja 1981. június 12-én született a Komárom-Esztergom megyei Tardoson. Felsőfokú tanulmányait 1909-től a Budapesti Tudományegyetemen végezte, bölcsészdoktori oklevelét 1914-ben szerezte meg.

Az I. világháború kitörésekor bevonult, s az orosz fronton harcolt. 1915-ben Przemyslnél fogságba esett, s az öt évig tartó szibériai fogsága alatt tanult meg törökül. 1920-ban tért vissza Magyarországra. 1921-től Budapest Székesfőváros Levéltárában dolgozott, majd 1923-tól az Országos Levéltár munkatársa lett. 1938-tól török filológiát tanított a Pázmány Péter Tudományegyetemen.

**Dr. Hegyi Klára turkológus,
professzor emeritus
Fotó: Bugyi Gábor**

Az oszmán-török oklevéltan és paleográfia nemzetközileg elismert kutatója volt. Munkásságának középpontjában a hódoltságkori Magyarország történeti forrásanyagának feltárása, feldolgozása és közreadása állt. A Jász Múzeum 1968-ban jelentette meg Fekete Lajos *A hatvani szandzsák 1550. évi adóösszeírása* című könyvét, a munka a jász települések és Heves megye török hódoltságkori gazdasági, családi adatainak nélkülözhetetlen forrásanyaga.

Fekete Lajos 1969. május 16-án hunyt el Budapesten. Végös nyughelyre azonban a felesége mellett, a jászberényi Új temetőben talált. Sírját 2006-ban a Nemzeti Sírkert részévé nyilvánították.

A családi kapcsolatai, valamint kutatásai révén a Jászsághoz is kötődő jeles kutatóra emlékeztek október 19-én a Jász Múzeumban, születésének 125 éves évfordulója alkalmából. A Jász Múzeum és a Városvédő és Szépítő Egyesület által rendezett emlékünnepeken részt vettek Fekete Lajos feleségének Budapesten és Jászberényben élő rokonai is.

A vendégeket Hortiné dr. Bathó Edit múzeumigazgató köszöntötte, majd dr. Hegyi Klára turkológus, Fekete Lajos utolsó tanítványa méltatta a jeles tanár és kutató munkásságát. Ezután szólt Magyarország hódoltság kori adórendszeréről, valamint a Jászság 16-17. századi életéről. A rendezvényen közreműködött Zsirmik István kiskunfélegyházi zenész, aki baglamán játszott dallamokkal idézte meg a 16-17. század hangulatát.

Az emlékezés később a jászberényi Új temetőben folytatódott, ahol a résztvevők elhelyezték az emlékezés és a tisztelet koszorúit dr. Fekete István sírjánál. Ezután a Ferencesek terére vonultak, ahol Bolla János, a Városvédő és Szépítő Egyesület elnöke ünnepélyesen átadta a város önkormányzatát képviselő Szatmári Antalnén alpolgármester asszonynak a 2015 őszén a XXVI. Jász

lyezték, és emléktáblával jelölték meg. A csontokat 1909-ben a mai helyükre hozták át, és föléje emelték Körmenyi Frim Jenő szobrászművész alkotását,

**Dr. Fekete Lajos akademikus sírja
az új temetőben az emlékezés virágaival**

amely egy torzó férfialak, amint éppen meghajítja a zászlót a sírhalom felé. A szobor talapzatán Karády Győző gimnáziumi tanár verse áll, amely szép példája a nemzetek közötti megbékélésnek:

**Az emlékünnepeken résztvevői a felújított
Török-magyar emlékmű előtt**

Fotó: Bugyi Gábor

bál bevételéből, valamint magánszemélyek adományaiából az egyesület által felújított Török-magyar emlékművet. Az egykori török palánkvár (Dzsánfedá=Lélekfeláldozás) sáncait 1840-ben bontották le, s az ott talált sok emberi csontot egy közös sírba he-

„Török, magyar egymás ellen,
küzdött itt vad gyűlöletben.
Hősei sok irtó hadnak,
békén együtt itt porladnak.”

Az emlékünnepeken, amely méltó módon emlékezett meg a neves akadémikusról, koszorúzással zárult. **Iris**

Jászsági színjátszók sikere Adácson

November 18-20-án a XX. alkalommal rendezték meg Adácson a Falusi színjátszók találkozóját. A találkozón tíz színjátszó csoport mutatta be pro-

A szombat esti program kissé hosszúra nyúlt, mert a bemutatókat követően – úgy éjfél tájban – került sor a Zéta Kulturális Egyesület táncscsoport-

bánta, mert a csoportok rendkívül jó hangulatban múlták az időt.

A találkozó harmadik napján, vasárnap délelőtt a zsűri tagjai szakmai értékelést tartottak. A résztvevő csoportok közül hatan kaptak minősítést. A legnagyobb örömeinkre a jászsági színjátszók taroltak ez alkalommal. A jászfényszaru *Fortuna Együttes* arany minősítést kapott Tasnádi István: *Finitó* (rendező: Kovács Tímea) című kortárs darabjának bemutatásáért. A zsűri külön kiemelte a jó dramaturgiát, és a szereplők kitűnő színpadi alakítását. A *Berényi Színjátékos Társaság* Münchhausen báró kalandairól szóló darabját (rendező: Kormos László) ezüst minősítéssel díjazta a zsűri. Játékukban kiemelték az ötletes megoldásokat és a karakterek hiteles meg-

*Részlet Tasnádi István: Finitó című darabjából
A Fortuna Együttes előadása*

Fotó: Misinkó Csilla

dukcióját. A Jászságot ez alkalommal három csoport is képviselte, akik közül a Fortuna Együttes kezdettől fogva résztvevője a rangos bemutatonak, a Berényi Színjátékos Társaság és a Jászsági Hagyományörző Egylet azonban első alkalommal mutatkozott be a találkozón.

A program november 18-án, pénteken kora délután ünnepélyes megnyitóval indult, majd a zsűfólásig megtelt Művelődési Házban megkezdődtek a bemutatók, amelyek szombaton délután is folytatódtak. A színpadra került darabokat szakzsűri bírálta el, amelynek tagjai a következők voltak: *Regős János*, a Magyar Színjátékos Szövetség elnöke, *Tóth Zsuzsanna* színház pedagógus és *Jancsó Sarolta* színész-rendező.

*Münchhausen báró kalandjai c. előadás részlete
Berényi Színjátékos Társaság előadása*

Fotó: Körei Nagy József

jainak látványos műsorára, valamint a közös „hajnali falatozásra.” A későre nyúlt befejezést azonban senki sem

formálását. A Jászsági Hagyományörző Egylet az *Élet a Morgóban* című zenés népi játékát (rendező: Bathó Edit) ugyancsak ezüst minősítésre értékelte a zsűri. Előadásukból különösen a hiteles színpadképet, a természetes és tiszta beszédstílust, valamint a hangulatos életképeket emelték ki.

A szakmai értékelést eredményhirdetés és a díjak, ajándékok átadása és ünnepi ebéd követte. Elmondhatjuk, hogy jó hangulatban telt el ez a hétvége Adácson. Köszönet illeti Szekeres János igazgató urat és a Zéta Kulturális Egyesület lelkes csapatát azért az elkötelezett és kitartó munkáért, amely révén ez a jeles rendezvény immáron a huszadik évfordulóját ünnepelhet. Kívánjuk, hogy még sokáig munkálkodjanak a magyar falusi színjátszás fennmaradásáért.

Iris

*Élet a Morgóban című zenés népi játék részlete
A Jászsági Hagyományörző Egylet előadása*

Fotó: Körei Nagy József

Fehérasztal mellett, Koha Csaba emlékét idézve

A Klapka György Szakképző Iskola Kossuth úti tankonyháján és tantertermében találkoztak a vendéglátás mai művelői, résztvevői november 18-án. A Jászági Vendéglátók Egyesülete nemcsak a szakma jelenbeli gyakorlóinak szervezete, de a régmúlt, a szakmai értékek, a hagyományok számon tartása is fontos feladata. Így Koha Csaba (1946-1991) mesterszakács születésének 70. évfordulója is jeles esemény volt számukra. Ez egyben alkalmat adott arra is, hogy egykori patrónusuk, Draveczky Balázs (1938-2003), azaz Balázs mester emlékét is felidézzék.

Koha Csaba mesterszakács
Fotó: archív

Az egyesületi tagok mellett Koha Csaba egykori munkatársai, jó ismerői, tisztelői és családtagjai is ott voltak a tanterem fehér asztalánál november 18-án. Koha Csaba Szegeden élő fia is eljött az emlékünnepra, de sokan olyanok is, akik munkatársai vagy üzlettársai voltak, nagyra tartották és tisztelték. A kiváló mesterszakács jócskán hozzájárult ahhoz, hogy Jászberény ne csak Lehel kürtjéről, a Lehel hűtőszekrényekről legyen híres, de az általa alkotott pandúrgulyásról és a majolika edényben „pihenő”, libazsírban sült libamájról is.

A házigazda egyesület vezetője Bobák József köszöntője után kérte a Jászberényi Értéktár jelenlévő vezetőjét, Hortiné dr. Bathó Edit múzeumi igazgatót, hogy a pandúrgulyást is vegyék számba, mint különleges jászági értéket. Ez ugyanis Koha Csaba széles körben ismert alkotása. Koha Csaba Szegeden tanulta a szakmát, majd Debrecenben

dolgozott az Alföldi Vendéglátóipari Vállalatnál. Onnan érkezett 1971-ben Jászberénybe a Hűtőgépgyár üzemi konyhájának vezetésére. Gorjanc Ignáccal jó barátságba került, és hamarosan egy színvonalas vendéglátó egység

Szórád Tamás
Fotó: Bugyi Gábor

létrehozása lett ennek az eredménye. A Lehel Gyöngye Étterem arra is szolgált, hogy a gyár jeles vendégeit ott fogadhassa a vezérigazgató, a gyár vezetése finom ételekkel, italokkal elegáns környezetben.

Lehel HC vezetőjeként sok dolgot el tudott intézni - pénzt, felszerelést, játékosokat, engedélyeket - mert nem ismert lehetlent. Akkor még a létező szocializmus keretében éltek a lehetőségekkel, a kiskapukat is kihasználva. Szórád Tamás felidézte milyen zseniális ötletei voltak Koha Csabának, s azok meg is valósultak, mert olyan munkatársi gárdája volt, mely mindenben részt is vett. Így volt a csapatnak jó felszerelése. Romániából és Ukrajnából kiváló játékosokat szerzödtettek, s a Lehel HC a magyar bajnokságot is megnyerte 1990-ben. Közben a libamáj-libazsír-libatepertő üzlet is beindult, ami hamarosan ott tartott, hogy Bécsben terveztek üzletet nyitni.

Sajnos a betegség közbeszólt. A kiváló gasztroenterológus, a Jászberényből 1980-ban Szekszárdra került dr. Simon László kezelte a mesterszakácsot. Koha Csaba ragaszkodott hozzá, így gyakran Szekszárdon gyógykezelték, nem Jászberényben. Ám a betegség legyőzte, 1991. december 1-jén meghalt. Közben a rendszerváltás is megtörtént, a politika, a gazdaság is „átrendeződt”, s vége lett annak a korszaknak, melyben Koha Csaba és társai nagyot alkothattak. A kiváló ember emlékezete persze

Bobák József, Tertyánszky Andor, Kiss Aranka, Csízi Sándor és dr. Draveczky Balázs né

Fotó: Bugyi Gábor

Az emlékidézést Szórád Tamás kezdhette, aki Koha Csaba közeli munkatársa lett 1984 után. Mindketten saját gyermekük sportolását segítő szülők voltak, így a Lehel hokicsapat érdekében sok mindent bevállaltak. Koha, a

sok vidám, humoros történetet is előhozott, hisz a jelenlévők közül sokan őriznek ilyet.

Hortiné dr. Bathó Edit is az emlékeket idézte fel előadásában, mely Jászberény vendéglátásának történetét

mutatta meg a 17. századtól a 20. század elejéig. Sosem volt egyszerű a vendéglátás, hiszen minden korban más szokások, értékek voltak fontosak. Jászberény közlekedési csomópontként vásártartási joggal bíró település volt. Ahol vásárolás van, ott enni-inni és megszállni is kellett az utazóknak, meg a postakocsiknak.

Jászberényben is voltak csárdák, kocsmák, fogadók, melyeket a település tanácsa birtokolt, s adott ki bérletbe. Ezeket rendre meghirdették, s az nyerte az üzemeltetés jogát, aki a legtöbb bevételt ígérte a település kasszájába.

Ifj. Koha Csaba és Kolonics Gábor
Fotó: K. E.

Serház is létesült már a 18. században, mert a sört is szerették a berényiek, de az utazók is.

Bathó Edit előadásában szólt arról, hogy a 19. században milyen változások következtek, melyek a városkép alakulását, a jelenlegi főtér létrejöttét, a rendezettségét is eredményezte. Két - mai fogalmaink szerinti - szálloda is épült. A Pannónia Szálló 1832-ben magán vállalkozásként, és a főtér dísze volt lebontásáig. A Lehel Szálló 1894-ben épült fel, a város kasszájából finanszírozták, a helyi adóbevételekből. Nem volt egyszerű az építkezés, de máig Jászberény arculatát is meghatározó épülete a városközpontnak.

Az előadás vége felé a pincértanulók már ott toporogtak a teremben. Bobák József, a tanulók szakoktatójaként olyan feladatot adott számukra, amivel bármikor találkozhatnak. A vendégek saját magukat szolgálták ki. Szedhetek a pandúrgulyásból, a jászsági tokányból, amihez túrógombóc járt, vagy megkóstolhatták a sertésmájat Lehel Gyöngye módra. Nem volt könnyű eldönteni, hogy szatymazi palacsintával vagy Illés palacsintával fejezzék be az ünnepi menüt. A fiatalok azonban segítettek meghozni a döntést, kínáltak

pálinkát, bort, ásványvizet, kávét, lestedték az asztalt és minden kérdésre tudták a választ is. Szóval megmutatták, tanulják ők szépen a felszolgálatot a tanteremben.

Az egyesület tagjai, a vendégek persze folytatták a beszélgetést a fehérasztal mellett.

Az egyik kisebb asztalnál eszközök – majolika edények is – naplók, fotók, újságcikk is volt, melyeket végig lehetett böngészni, s az emlékeket idézni, történeteket mesélni a mesterről. Koha Csaba mesterszakács így ismét itt volt velünk, sikerei színhelyén, Jászberényben.

Kiss Erika újságíró

Kitüntetés hagyományörzésért

Halmai Tibor átveszi a kitüntetést
Palya István polgármestertől

Fotó: Halmai Tiborné

Halmai Tibor hagyományörző október 23-án a „Jászkarajenő Községért” díjat vehette át Palya István polgármestertől. Jászkarajenő Önkormányzata a kitüntetés indoklásában kiemelte a kitüntetett hagyományörzői tevékenységét, jász ősei iránti tiszteletét és lelkiismeretes közösségi munkáját. Halmai Tibor Budapesten élő nyugdíjas, aki

jászkarajenői és jászsószentgyörgyi gyökerekkel is rendelkezik. Jászsószentgyörgyön mint a Helytörténeti Kör tagja évek óta segíti a kutató munkát. Jászkarajenőn pedig már két évtizede igazi jász identitással őrzi és ápolja a hagyományokat.

Kitüntetéséhez gratulálunk!

Varga András elismerése

A sárospataki hagyományörző táborba menet civil küldöttség kereste fel Varga Andrást, Olaszliszka plébánosát, aki korábban öt évig Jászfákóalmán szolgált. A képen átveszi Fodor István Ferenctől – a Honismereti Szövetség országos elnökségi tagjától – az általa adományozott emléklapot, melyet

a Jákóalmán eltöltött idő alatti honismereti tevékenységéért kapott. Ő volt többek között az Árpádházi Szent Erzsébet sétány ötletgazdája és a Kakasos Jézus helyreállításáért megnyert pályázat elindítója. A jeles szobor újrafaragása már távozása után készült el.

FIF • Fotó: Nagy Miklós

Jász- és kunkapitányok tanácskozása Kisújszálláson

2016. november 19-én, Kisújszálláson tartotta őszi tanácskozását a Jászkun Kapitányok Tanácsa. A rendezvénynek a felújított gyönyörű Vigadó épülete adott otthont.

A tanácskozás voltaképpen a történelmi Jászkun Hármas Kerület, azaz a Nagykunság-Kiskunság-Jászság reg-

Borbás Ferenc regnáló jászkun-főkapitány elnökölte a munkamegbeszélést. A tanácskozások alkalmával szokásos néprajzi, illetve történelmi jellegzetességeket bemutató előadást ez alkalommal Dr. Bartha Julia tartotta „Török hatás a magyar népi táplálkozásra” címmel, melyben az Unesco kutatási

A tanácskozást követően a Református templom falán lévő Jászkun Huszárok emléktáblánál közös koszorúzás keretében rótták le kegyeletüket a résztvevők, a jász és kun hős elődeik iránti tisztelettel és megemlékezéssel.

Illéssy Ádám
emeritus nagykunkapitány

A Kapitányi Tanács résztvevőinek csoportképe

Fotó: I. Á.

náló és emeritus újkori kapitányainak munkamegbeszélése, mely mindig ötvöződik az identitástudatot erősítő helyi értékek bemutatásával is.

A találkozó a kapitányok és kapitányné, valamint a Jászkun Kerület történész és néprajzkutató szaktekintélyeinek – mintegy 50 fő – részvételével folyt.

A megjelentek örömmel üdvözölték a kisújszállási Ö. Tóth Mrika nénit, az újkori nagykunkapitányság megalapítóját. A legfiatalabb vendég, Bene Sándor emeritus nagykunkapitány 3 éves kislánya volt.

Ullár Imre emeritus nagykunkapitány és családja nagy vendégszeretettel gondoskodott nemcsak az érkezők fogadásáról, hanem a nap folyamán megízelt gasztronómiai meglepetésekről – élén az igazi nagykun birkapörkölttel, melyet helyben, a Vigadó fedett udvarán készítettek.

A tanácskozást Kecze István Kisújszállás polgármestere, a Nagykun Hagyományörző Társulás elnöke köszöntötte, majd vetített prezentáció keretében mutatta be az Társulás tevékenységét és eredményeit. Levétítésre került a Vigadó nagytermében a Redemptio kisfilm, valamint Kisújszállás értékeit bemutató filmösszeállítás.

projekt keretében elvégzett kutatásainak eredményeit foglalta össze a Jászságot és Nagykunságot tárgyalva.

Kedves meglepetés volt a Jász Önkormányzatok Szövetsége elnökének és delegációjának megérkezése, akik az éppen ezen a napon 80. születésnapját ünneplő Percz László emeritus jászkapitány, Pusztamonostor korábbi polgármestere köszöntésére érkeztek a Jászságból.

A tanácskozáson az ez évi tevékenységek beszámolóin felül a jövő évi tevékenységek, feladatok és programok megtervezéséről esett szó. Kiemelt téma volt az elmúlt években elhunyt kapitányok emlékének megőrzése és ápolása, valamint a Jászkun huszárok I. világháborús lengyelországi emlékhelyeinek ez évi meglátogatása, és a Györfi Sándor szobrászművész, emeritus nagykunkapitány által készített, a lengyelországi Przemysl-ben felavatott huszárszobor ünnepélyes felavatásának beszámolója.

Míg a tanácskozás hivatali része zajlott, addig a kapitányné felkeresték a Papi Lajos házban a kisújszállási szalmafonók alkotásait, a Morgó Csárdában a néprajzi gyűjteményt, majd Kisújszállás új köztéri szobrai és megújult közterületeit tekinthették meg.

LAPZÁRTA

Rendszeres és alkalmi szerzőink figyelmébe ajánljuk, hogy a következő lapszámunk 2017. február végén jelenik meg. A kéziratokat és a fotókat elsősorban CD-n és e-mailen legkésőbb 2017. január 31-ig kérjük eljuttatni a szerkesztőségbe.

Lapunk a Nemzeti Kulturális Alap miniszteri kerete, és a Jász Önkormányzatok Szövetsége támogatásával jelenik meg.

nka
Nemzeti Kulturális Alap

REDEPTIO

A jász és kun települések honismereti lapja

Megjelenik kéthavonta

Kiadja a Jász Múzeumért Alapítvány

Felelős szerkesztő: Hortiné dr. Bathó Edit

A szerkesztőbizottság tagjai:

Bugyi Gábor, Farkas Kristóf Vince,

Kókai Magdolna

Előkészítési munkák: Bugyi Gábor

A kiadó és a szerkesztőség címe:

5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.

Tel./fax: 57/502-610

E-mail: jaszmuzeum@gmail.com

www.jaszmuzeum.hu

ISSN 1218-9553

Nyomdai munkák: ARTANDER Kft.

www.artander.hu